

Nouseva
Rannikkoseutu

MONI-ILMEINEN MAASEUTU Kilpailusta kumppanuuteen

Loppuraportti ohjelmakaudesta 2007–2013
Nouseva Rannikkoseutu ry

Sisältö

Tiivistelmä

ALKUSANAT

JOHDANTO.....4

1. NOUSEVA RANNIKKOSEUTU RY.....4

- 1.1. Toiminta-alue.....4
- 1.2. Organisaatio ja toimintatavat.....5
- 1.3. Hallintoprosessi.....6
- 1.4. Laatutyö.....6
- 1.5. Tiedottaminen.....7
- 1.6. Yhteistyö.....8

2. HANKETOIMINTA OHJELMAKAUDELLA 2007–2013.....9

- 2.1. Leader-ryhmät maaseudun kehittäjinä.....9
- 2.2. “Kilpailusta kumppanuuteen” - Maaseudun erityisohjelma 2007-20139
- 2.3. Rahoitus ja rahoituslähteet.....10
- 2.4. Ohjelmakauden hankkeet10
 - 2.4.1. Hankkeiden valintakriteerit
 - 2.4.2. Yrityshankkeet
 - 2.4.3. Kehittämisen- ja koulutushankkeet
 - 2.4.4. Hanke-esimerkkejä
 - 2.4.5. Alueiden väliset ja kansainväliset hankkeet
 - 2.4.6. Erityisympäristötuet
 - 2.4.7. ELY-keskukselle rahoitettavaksi siirretyt hankkeet
 - 2.4.8. Hylätyt ja peruuntuneet hankkeet

3. YHDISTYKSEN OMA HANKE- JA KEHITTÄMISTOIMINTA.....19

- 3.1. Kylätoiminnan kehittämishankkeet.....19
- 3.2. Lähipuoli -esiselvityshanke.....20
- 3.3. InnoLeader-hanke.....21
- 3.4. Yrttien käyttö eläinten hyvinvoinnissa -yritysryhmä hanke.....21
- 3.5. KyläLeader22
- 3.6. Muu toiminta.....22

4. ONNISTUMINEN ALUEKEHITTÄJÄNÄ.....23

- 4.1. Kehittämisohjelman toteutuminen23
- 4.2. Toiminnan sisäinen arviointi26
- 4.3. Ohjelmakauden ulkopuolinen arviointi27
- 4.4. Eväät uudelle ohjelmakaudelle 2014-2020.....29

LIITTEET

- 1) Nouseva Rannikkoseutu ry:n työntekijät
- 2) Hallituksen kokoonpanot
- 3) Myönnettyt yritys- ja hanketuet kunnittain ohjelma kaudella 2007-2013
- 4) Myönnettyt KyläLeader-tuet 2010-2013
- 5) Palkitut alueen toimijat

teksti:

Nina Kurunlahti
 Riikka Hautala
 Soila Haapsaari
 Harri Kontio

kuvat:

Nouseva Rannikkoseutu ry
 GST Graafinen Studio

Tiivistelmä

Ohjelmakaudelle 2007-2013 Maa- ja metsätalousministeriö myönsi Nouseva Rannikkoseutu ry:lle Maaseutuohjelman toteuttamiseen rahoitusta 4 287 000 euroa, josta hallinnon osuus oli 857 000 euroa (20 %). Hankkeita rahoitettiin 3,43 miljoonalla eurolla, josta noin 40 % käytettiin yritystukiin ja 60 % yleishyödyllisiin hankkeisiin. Yksityistä rahaa hankkeissa oli 4,6 miljoonaa euroa. Yksityisestä rahoituksesta suurin osa oli rahaa ja talkootyön osuus oli noin 9 %.

Leader-ryhmällä oli käytössään myös 55 000 euroa kansallista rahaa KyläLeader-hankkeisiin. KyläLeader-tukea pystyivät hakemaan yhdistykset ja nuorten ryhmät 100-500 euroa erilaisiin pieniin projekteihin. Nouseva Rannikkoseutu ry toimi myös kalatalousryhmänä, jonka osalta tehtiin erillinen "Mitä jäi rysään?" loppuraportti.

Alla olevassa kuviossa on osoitettuna Leader-toiminnan tärkeimmät tulokset ohjelmakaudelta 2007-2013:

Kartta toiminta-alueesta ja siihen ympärille laatikoihin tms. seuraavat mittarit:

- Rahoitetut maaseuturahaston hankkeet 246 kpl, joista yritystukia 174 kpl ja yleishyödyllisiä hankkeita 72 kpl
- KyläLeader -hankkeita 100 kpl
- Uudet työpaikat 142 kpl
- Säilytetyt työpaikat 182 kpl
- Uudet yritykset 59 kpl
- Yritystuen saajien liikevaihto on keskimäärin tuplaantunut ja tulos nelinkertaistunut
- Uudet palvelut tai tuotteet 178 kpl
- Säilytetyt palvelut 521 kpl
- Talkootyötä yli 36.000 tuntia
- Leader-ryhmän järjestämiä aktivointitilaisuuksia 183 kpl
- Leader-ryhmän tekemiä lehtiä/esitteitä/jäsentiedotteita 23 kpl

Ulkopuolisen arvioinnin sekä sidosryhmiltä ja hankehakijoilta saadun palautteen perusteella Leader-toiminta koettiin tarpeelliseksi ja onnistuneeksi. Toiminnalla saatiin aikaan merkittäviä tuloksia toiminta-alueella ja monet ohjelmakaudelle asetetuista määrällisistä tavoitteista saavutettiin. Myös toimintaympäristön laadulliset parannukset olivat nähtävissä lisääntyneenä yhteistyönä eri toimijoiden kesken.

Alkusanat - Tervettä vastavirtaa

Paikallisen asiantuntemuksen ja osaamisen hyödyntäminen näkyi Nouseva Rannikkoseutu ry Leader-ryhmän toiminnassa kuulleella EU:n ohjelmakaudella 2007-2013 monella eri tavalla. Vaikka sekä globaali että oman maamme talous on ollut jo pidempään syvässä kriisissä, alueemme ihmisten ja Norsun aktiivisuutta taloushaasteet eivät ole lannistaneet. Norsulla on kulu-neen ohjelmakauden aikana ollut yhä keskeisempi rooli maaseudun elinvoiman ja vetovoiman kehittämisessä. Kiitos tästä kuuluu kaikille ruohonjuuritason toimijoille, kyläyhteisöille, järjestöille, yrityksille, julkiselle sektorille ja yhteistyökumppaneille! Hyvien tulosten aikaansaamiseksi tarvitaan laajaa joukkuepeiliä. Tarvittavaa uutta kumppanuutta on myös löytynyt!

Globalisaatio on hajottanut perinteiset kansalliset klusterit. Yhä useammat tuotteet ja palvelut syntyvät maailmanlaajuisissa arvoverkostoissa. Olemme yhä tietoisempia niin kaiken toiminnan keskinäisestä riippuvuudesta kuin paikallisen elämän passiivisuuden vaaroista. Makrotalouden kriisit heijastuvat hyvin nopeasti myös mikrotalouteen. Leader-ryhmien rahoitus- ja kehittämistoiminta on osoittautunut keskeiseksi elinvoiman ja paikallistalouden virittäjäksi. Enää ei kukaan kommentoi Leader-rahointia tyyliin: "Se on vain sellaista EU-puuhastelua."

Yhteiskunnallisen epävarmuuden ja rakenneuudistusten keskellä Leader-toiminta on pystynyt edistämään avoimuutta ja tasapuolisuutta muun muassa hyvin toimivan kolmikantaperiaatteen avulla. Leader-ryhmien, siis myös Norsun, hallituksessa kolmasosa jäsenistä edustaa julkista hallintoa, toinen kolmannes paikallisia yhdistyksiä ja yrityksiä ja loput maaseudun asukkaita.

Loppuraportista ilmenee konkreettisesti millaisia toimenpiteitä, vaikuttavuutta ja myönteistä yhteisöllistä vastavirtaa on Nousevan Rannikkoseudun Leader-toiminnassa 2007-2013 syntynyt.

Helena Tornberg

Norsun hallituksen puheenjohtaja

JOHDANTO

Loppuraportti käsittelee Nouseva Rannikkoseutu ry:n (Norsun) toimintaa ohjelmakaudella 2007–2013 peilaten sitä ”Kilpailusta kumppanuuteen” - Maaseudun erityisohjelman tavoitetilaan. Raportin tavoitteena on välittää tietoa Leader-toiminnan tuloksista alueen toimijoille ja sidosryhmille. Ohjelmakauden toimenpiteitä ja hankkeita toteutettiin vielä vuoden 2014 puolella, ja siksi tekstissä puhutaan paikoin myös vuoden 2014 asioista.

Raportissa esitellään yhdistyksen Leader-toiminnan periaatteita ja tavoitteita toiminta-alueen kehittämiseksi. Raportissa kuvataan Leader-ryhmän rahoittamia hankkeita, yhdistyksen omia strategisia hankkeita sekä arvioidaan toiminnan vaikuttavuutta ja alueellista merkitystä. Itse tehtyä toiminnan arviointia esittää tekstin lomassa olevissa pohdinnoissa. Muiden tahojen esittämiä arvioita ja näkemyksiä ilmaistaan sitaatein.

Loppuraportin laadintaan osallistuivat Nouseva Rannikkoseutu ry:n toimihenkilöt ja hallituksen puheenjohtaja. Lisäksi PSK:n opiskelija haastatteli hanketoimijoita. Raportissa hyödynnettiin Nouseva Rannikkoseutu ry:n vuosiraportteja, hankkeiden seuranta-tietoja, lehtileikkeitä ja tutkijoiden tekemiä arvioiteja. Myös sidosryhmiltä pyydettiin näkemyksiä Leader-ryhmän toiminnasta. Raportista tehtiin painettu versio alueen kunnille ja sidosryhmille sekä sähköinen versio Nousevan Rannikkoseudun web-sivuille.

1. NOUSEVA RANNIKKOSEUTU RY

Nouseva Rannikkoseutu ry on kehittämisyhdistys, jonka tehtävänä on lisätä oman alueen elinvoimaisuutta ja parantaa elinympäristöä yhteistyössä maaseudun eri toimijoiden kanssa ja paikallisesta näkökulmasta käsin.

Nouseva Rannikkoseutu ry toimii EU-mandaatilla Leader-periaattein. Leader-toiminta täydentää muita rahoituskanavia ja on ruohonjuuritason toimintaa ja kehittämistä. Nouseva Rannikkoseutu ry:n oma maaseudun erityisohjelma ”Kilpailusta kumppanuuteen” 2007–2013 antoi suunnan yhdistyksen toiminnalle ja alueen eteen tehtävälle kehittämistyölle.

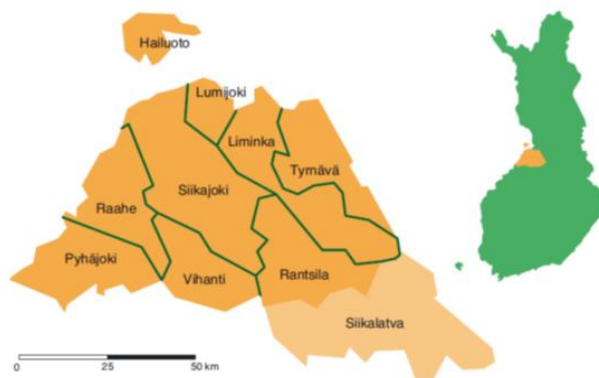
Nouseva Rannikkoseutu ry toteutti erityisohjelmaa myöntämällä hanke- ja yritystukea sekä toteuttamalla omia strategisia hankkeita. Lisäksi Leader-ryhmä koulutti, tiedotti ja aktivoi sekä auttoi avustuksen hakijoita hankkeiden suunnittelu-, toteutus- ja lopetusvaiheessa. Yhdistyksen käytännön toiminnasta vastasi hallitus ja Nouseva Rannikkoseudun toimiston henkilökunta. Yhdistyksen toiminta oli kaikille avointa ja kuka tahansa oman alueensa kehittämisestä kiinnostunut pystyi osallistumaan toimintaan.

Nouseva Rannikkoseutu ry:n alue sijaitsee Pohjois-Pohjanmaalla, Oulun eteläpuolella. Toiminta-alueeseen kuuluivat ohjelmakaudella 2007–2013 Hailuoto, Liminka, Lumijoki, Pyhäjoki, Raahe, Rantsila, Siikajoki, Tyrnävä ja Vihanti (kuva 1). Raahen kaupungin keskusta tuli uutena alueena mukaan toiminta-alueeseen vuoden 2007 alusta. Yhdessä kunnat muodostivat kasvavan noin 53 000 asukkaan alueen.

Kuntaliitokset leimasivat aluetta 2000-luvun alussa. Ruukki ja Siikajoki yhdistyivät 2007 Siikajoen kunnaksi, Rantsila yhdistyi 2009 Siikalatvan kuntaan ja Vihanti liittyi vuoden 2013 alusta Raahen kaupunkiin. Kuntaliitokset, myös aikaisemmin tapahtuneet liitokset, ovat vaikuttaneet alueen toimintakulttuuriin ja liänneet painetta mm. lähidemokratian kehittämiseksi.

Rannikkoseudun alue on kahden kaupungin, Oulun ja Raahen vaikutuspiirissä olevaa, pääosin kaupungin läheistä maaseutua. Oululla ja sen monipuolisilla palveluilla on voimistuva vaikutus alueeseen. Limingan, Lumijoen ja Tyrnävän alueet ovat tasaisesti kasvattaneet vetovoimaansa asuinalueina työikäisille perheille. Näissä kunnissa alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä on lähes kolmannes, mikä on koko maakunnan mittakaavassa poikkeuksellista. Nuori ikäjakama on luonut haasteita mm. julkisten palveluiden tuottamiselle. Nuorten työttömyys ja sitä kautta syrjäytymisen uhka ovat edelleen ongelma Norsun alueella.

Sen sijaan keskuksista syrjemmällä sijaitsevat kunnat kamppailevat väestön ikääntymisen ja vähentymisen mukanaan tuomien ongelmien kanssa. Asutus keskittyy taajamien ohella entistä vahvemmin lähiömäisille asuinalueille, kyläkeskuksiin ja jokivarsille. Kunnissa, joissa kausiasukkaiden merkitys on suuri, on kohdattu haasteita riittävien palveluiden ympärivuotiselle turvaamiselle.

Kuva 1. Nouseva Rannikkoseutu ry:n toiminta-alue ohjelmakaudella 2007–2013.

Tiesitkö, että LEADERin kantavia ajatuksia ovat alhaalta ylöspäin periaate, uusien toimintatapojen ja menetelmien kokeilu, resurssien kokoaminen verkostoitumalla, kestävä kehitys, kansainvälistyminen ja alueiden välinen yhteistyö.

Alueen kunnat ovat Raahen lukuunottamatta pendelöintikuntia, joista käydään töissä Raahessa ja Oulun seudulla. Palveluammatit ovat alueen suurin työllistäjä. Työpaikkojen keskittyvä kehitys keskuksiin on jatkunut. Raahen seudulla metallialan teollisuus ja yritykset ovat säilyttäneet asemansa merkittävänä työllistäjänä globaalitalouden muutoksista huolimatta. Alueen toimijoiden yrittäjähenkisyys näkyy tasaisesti kasvavina uusien yritysten määrinä. Pienyritysten merkitys työllistäjänä etenkin naisvaltaisilla aloilla on suuri. Tarve nopealle valokuituyhteydelle tuli esille ohjelmakauden lopulla alueen yritystoiminnan ja muun kehittämisen kannalta.

Maatalouden merkitys elinkeinona on vähentymässä, vaikka Liminka, Tyrnävä, Pyhäjoki ja Siikajoki ovat edelleen vahvaa maatalousaluetta. Jalostus (siemenperunakeskus) sekä tutkimus (Luonnonvarakeskus) ja koulutus (Ruukin maaseutuopisto) tukevat luontevasti alkutuotantoa ja sen jatkuvuutta alueella. Hailuodossa matkailu ja kalatalous ovat paikallisesti merkittäviä työllistäjiä. Rannikkoseudun piensatamien ja kalahallien puitteita on laitettu kuntoon kalatalousryhmän hankkeiden kautta.

Norsun toiminta-alueella on 60 kylä- ja asuinalueita, joissa toimii rekisteröitynyt kyläyhdistys tai vastaava edunvalvoja. Lisäksi muulla tavoin organisoituneita asuinalueita on kymmenkunta. Yhdistys- ja järjestötoiminnalla on alueella vahvat perinteet. Paikallistason suunnitelmallinen kehittämistoiminta näkyy mm. lisääntyneinä kyläsuunnitelmien määränä ja uusina yhteistyökumppanuuksina mm. kuntien kanssa. Kuntien rakenneuudistusten vastapainoksi paikallisyhteisöt ja kylät ovat ottamassa vähitellen vahvempaa roolia paikallisten palveluiden, etenkin virkistys- ja vapaa-aikapalveluiden, tuottamisessa.

Rannikkoseudun alueella on runsaasti luonnonvaroja ja vielä hyödyntämistä odottavia resursseja. Tuulivoiman tuottaminen ja kiinnostus muun uusiutuvan energian hyödyntämiseen kasvoi ohjelmakauden aikana.

1.2. Organisaatio ja toimintatavat

Nouseva Rannikkoseutu ry on kehittämisyhdistys, joka noudattaa yhdistyslakia ja yhdistyksen sääntöjä. Päätösvalta yhdistyksessä kuuluu jäsenille ja yhdistyksen vuosikokoukselle. Vuosikokouksen vastuualueeseen kuuluvat hallituksen valinnan ohella vuosiraportit, toimintasuunnitelmat, tilinpäätös, vastuuvapauden myöntäminen, tilintarkastajan valinta ja sääntöjen muuttaminen. Hallitus ja henkilöstö vastaavat yhdistyksen käytännön toiminnasta.

Nouseva Rannikkoseutu ry:n toimisto sijaitsee maantieteellisesti toiminta-alueen keskellä, liikenteellisesti hyvällä paikalla Siikajoen kunnassa. Toimistolla käytännön työstä vastasi kaksi vakituista työntekijää: toiminnanjohtaja ja taloussuunnittelija. Yhdistyksen kirjanpito ja palkanlaskenta oli ulkoistettu ja sitä hoiti Tilitoimisto Simo Salonen Oy.

Mahdollisuuksien mukaan palkattiin määräaikaista työntekijöitä Norsun strategian mukaisiin omiin hankkeisiin. Ohjelmakauden 2007-2013 aikana toimistolla työskenteli lähes koko ajan kalatalousaktivaattori sekä erilaisissa kyläkehittämishankkeissa hankeaktivaattori. Lisäksi ohjelmakauden loppupuolella strategisissa hankkeissa työskenteli lähiruuan ja viestinnän osaajat (liite 1). Mahdollisuuksien mukaan yhdistykseen otettiin myös eri alojen harjoittelijoita, pääasiassa maaseudun kehittäjän erikoisammattitutkinnon suorittajia.

***Pohdintaa:** Ohjelmakaudella 2007-2013 tilanne oli hyvä toimihenkilöiden osalta. Toiminnanjohtajana oli koko ajan sama henkilö ja hankevalmistelijan jäädessä eläkkeelle sujui uuden työntekijän, taloussuunnittelijan perehdyttäminen nopeasti. Ongelmana oli projektityöntekijöiden työsuhteiden rahoittaminen. Esimerkiksi hankeaktivaattorille, joka työskenteli paljon kyläparissa, olisi tarvetta jatkuvasti, mutta pysyvän rahoituksen puuttuessa hankkeiden välille syntyy monesti taukoa. Tällöin vaarana on, että osaava työntekijä menetetään.*

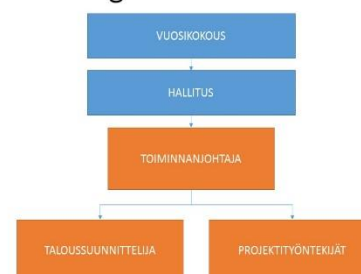
Hallitus

Nouseva Rannikkoseutu ry:n hallitus vastaa yhdistyksen toiminnasta lakien, yhdistyksen sääntöjen, vuosikokousten päätösten ja laatukäsikirjan mukaisesti. Hallitus kokoontui ohjelmakaudella keskimäärin neljästä kuuteen kertaan vuodessa. Hallitus muodostettiin maa- ja metsätalousministeriön säätämän kolmikannan mukaisesti. Hallituksen jäsenet edustivat tasapuolisesti alueen kuntia, yrityksiä, yhdistyksiä ja asukkaita (liite 2). Hallituksen jäsen voi toimia Nouseva Rannikkoseutu ry:n hallituksessa korkeintaan kuusi vuotta.

Maa- ja metsätalousministeriö myönsi Nouseva Rannikkoseudulle vuosittaisen rahoituskehiksen, jonka puitteissa hallitus valitsi rahoitettavaksi ne hankkeet, jotka parhaiten toteuttivat Leader-ryhmän erityisohjelman tavoitteita sekä Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa. Hallitus teki ohjelmakauden aikana myönteisen päätöksen 297 maaseuturahaston hankkeeseen (ei sisällä KyläLeader, eikä EKTR -päätöksiä).

Leader-ryhmän hallitus käytti hankevalinnassa tarkoituksenmukaisuusharkintaa ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus laillisuusharkintaa. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että ELY-keskuksen oli noudatettava Leader-ryhmän hankkeista antamaa myönteistä tai kielteistä lausuntoa, ellei tälle ollut laillisuusestettä.

Nouseva Rannikkoseutu ry:n organisaatiokaavio

Pohdintaa: Vuoden 2013 aikana Nouseva Rannikkoseutu ry:n hallituksessa siirryttiin sähköiseen kokouskäytäntöön. Tämä on vähentänyt postituskustannuksia noin puolella sekä vapauttanut työaikaa muuhun työhön noin viiden työpäivän verran vuodessa. Sähköinen kokouskäytäntö on myös kestävän kehityksen mukaista toimintaa.

Ohjelmakauden 2007–2013 aikana hallituksen jäsenten sitoutuneisuus Leader-työhön oli hyvä. Mittarina sitoutuneisuudesta voidaan pitää hallituksen jäsenten korkeaa läsnäoloastetta kokouksissa ja sitä, että lähes kaikki hallituksen jäsenet halusivat olla mukana maksimiajan eli kuusi vuotta. Uusia, osaavia jäseniä oli helppo saada hallitukseen. Etenkin hallituksen puheenjohtajan rooli oli tärkeä niin hallitustyössä kuin toimihenkilöiden työn tukemisessa.

Jäsenet

Yhdistyksen jäseneksi voidaan hyväksyä yksityinen henkilö ja oikeuskelpoinen yhteisö tai säätiö, joka hyväksyy yhdistyksen tarkoituksen. Jäsenet hyväksyy yhdistyksen hallitus. Jäsenmäärä kasvoi ohjelmakauden aikana 109 jäsenestä 149 jäseneksi. Jäsenistä 80 oli henkilöjäseniä ja loput 69 yhteisöjäseniä, kuten yhdistyksiä, kuntia ja yrityksiä.

Pohdintaa: Maa- ja metsätalousministeriö on viime vuosina painottanut riittävän suuren jäsenmäärän (noin 250) tärkeyttä. Leader-toimijat taas eivät näe yhtä suurta merkitystä jäsenten määrälle, koska kaikki alueen toimijat saavat yhdistykseltä samat palvelut jäsenyydestä riippumatta. Suurin osa maaseuturahaston tukia saavista yhteisöistä ei ole yhdistyksen jäseniä. Jäsenmäärän lisäys saavutettiin lähinnä sillä, että KyläLeader-rahoitusta voivat hakea vain yhdistyksen jäsenet.

1.3. Hallintoprosessi

Suurin osa Leader-toiminnasta tapahtui maaseuturahaston puitteissa, jonka päätöksenteossa oli kolme vaihetta: valmistelu, myöntö ja maksatus. Prosessin vaiheet ovat pysyneet samoina koko Leader-toiminnan ajan. Valmistelu-vaiheessa Leader-ryhmän henkilöstö aktivoi ja neuvoi hakijoita hankkeiden suunnittelussa sekä avusti hakemusten teossa. Henkilöstö myös valmisteli hankkeet hallituksen kokouksia varten.

Päätöksenteko-vaiheessa pääroolissa oli Leader-ryhmän hallitus, joka teki päätöksen siitä rahoitettiin hanketta vai ei. Hallituksen päätöksen jälkeen hankehakemukset lähetettiin hallituksen rahoituslautakunnalle ELY-keskukselle, jossa suoritettiin hakemuksen laillisuustarkastus ja tehtiin virallinen rahoituspäätös. ELY-keskus ei voinut poiketa Leader-ryhmän hallituksen päätöksestä ilman laillisuusperustetta.

Maksatus-vaiheessa myönteisen rahoituspäätöksen saaneet hanketoimijat toimittivat maksuhakemukset Leader-ryhmälle, jonka henkilöstö tarkisti maksuhakemukset liitteineen sekä hankkeen etenemisen suunnitelman mukaisesti. Maksuhakemus toimitettiin tarkistamisen jälkeen Leader-ryhmän lausun-

nolla täydennettynä ELY-keskukseen, jossa tehtiin maksupäätös. Leader-ryhmä maksoi hankkeeseen kuntarahaosuuden ja Maaseutuvirasto EU:n ja valtion osuuden tuesta.

Yksinkertaisin hallintomalli oli käytössä Nouseva Rannikkoseutu ry:n omalla kansallisella rahoituksella toteutetussa KyläLeader-tuessa. Hakija toimitti tukihakemuksen Norsun toimistolle. Toimihenkilöt valmistelivat päätösesityksen hallitukselle, joka päätti rahoituksen myöntämisestä. Myönteisen päätöksen saaneille hankkeille maksettiin tuesta 70 % ennakkona ja loput 30 % loppuraportoinnin jälkeen. Vuoden 2013 aikana otettiin käyttöön sähköinen haku ja samalla loppuraportointia yksinkertais-
tettiin siten, että raportoinniksi riittänyt esim. video, valokuvat tai lehtileike.

1.4. Laatutyö

Nouseva Rannikkoseutu ry aloitti syksyllä 2013 laatukäsikirjaan tähtäävän prosessin osana valtakunnallista Leader-ryhmien laatutyötä. Prosessiin kuului seitsemän työpajaa vuosien 2013 ja 2014 aikana. Osa työpajoista järjestettiin Pohjois-Suomen Leader-ryhmien ja ELY-keskusten kanssa yhteistyössä ja osa pienemmillä kokoonpanoilla. Prosessiin kuului työpajojen välillä työstehtäviä tehtäviä ja itse laatukäsikirjan kirjoittaminen. Laatukäsikirjan tekemiseen osallistuivat toimihenkilöt ja hallitus.

Osana laatutyö-prosessia yhdistykselle tehtiin ensimmäinen henkilöstösuunnitelma vuosille 2014-2020. Henkilöstösuunnitelmaa päivitetään vuosittain tarpeen mukaan. Henkilöstösuunnitelman myötä yhdistyksessä aloitettiin vuosittaiset kehityskeskustelut, ja suoritettiin ensimmäinen työhyvinvointikysely, tyky-toimintaa tehostettiin aloittamalla säännölliset työterveystarkastukset ja lihaskuntotestit sekä kuukausittaiset tyky-iltapäivät, laadittiin oma varhaisen puuttumisen malli ja henkilöstölle järjestettiin kansainvälisyys-koulutusta.

Myös viestintäsuunnitelman teko linkittyi yhteen laatukäsikirjan laatimisen kanssa. Nouseva Rannikkoseudulle laadittiin aluksi vuorovaikutussuunnitelma ja sidosryhmäanalyysi. Tästä edettiin Kuulu! -markkinointiviestintätoimiston koulutusten avulla erityisesti digimarkkinoinnin strategian suunnitteluun. Laatutyötä tukevat henkilöstö- ja viestintäsuunnitelmat sekä muita yhdistyksen toimintoja kehitettiin osana yhdistyksen omaa InnoLeader-hanketta (ks. kappale 3.3.).

Laatukäsikirja hyväksyttiin Nouseva Rannikkoseudun hallituksessa 19.3.2014 ja se korvasi yhdistyksen johtosäännön. Laatukäsikirjassa kuvataan tarkasti kaikki yhdistyksen toiminta ja se toimii apuna päivittäisen työn ohjaajana sekä hallituksen ja henkilöstön perehdyttämisessä. Laatukäsikirjaa päivitetään vähintään kerran vuodessa, tarvittaessa useamminkin. Laatuprosessia jatketaan vuosittaisten hallituksen strategiapäivien yhteydessä. Muutaman vuoden välein strategiapäivään ja laatutyön kehittämiseen kutsutaan mukaan myös alueen kuntien päättäjiä.

1.5. Tiedottaminen

Tiedottamisen päämääriä ohjelmakaudella 2007-2013 olivat:

- hanketietouden levittäminen tasapuolisesti alueen toimijoille ja potentiaalisille hankehakijoille
- sidosryhmäsuhteiden ylläpitäminen ja kehittäminen
- alueen potentiaalisten kehittäjien innostaminen mukaan toimintaan
- alueen yhteisen vetovoimaisuuden parantaminen

Ohjelmakaudella panostettiin sekä sisäiseen että ulkoiseen viestintään ja uusia tiedotuskanavia ja -välineitä otettiin aktiivisesti käyttöön. Viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelmien tekeminen ja toimintamallien kehittäminen käynnistettiin InnoLeader-hankkeessa ja osana valtakunnallista laatutyötä. Viestintäsuunnitelmaa tullaan jatkossa tarkentamaan ja toteuttamaan Pohjois-Pohjanmaan Leader-ryhmien ja ELY-keskuksen yhteisen viestintähankkeen puitteissa.

Pohjois-Pohjanmaan Leader-ryhmien Yhteisöhautomo-hankkeessa toteutettiin www.popleader.fi sivusto, joka toimii ryhmien yhteisenä tiedotuskanavana. Ryhmien omat sivut rakennettiin samalle pohjalle ja kaikille luotiin yhtenäinen graafinen ilme. Sivuston sisältö jäsennettiin niin, että asiakkaat löytävät tärkeät tiedot helpommin. Uusia avauksia yhteisessä viestinnässä olivat hyvien käytäntöjen jakaminen ja hankerekisteri. Nouseva Rannikkoseutu ry:n www-sivuille aloitettiin mm. kylätoimijoiden tietopankin kokoaminen.

Viestinnän osalta ohjelmakauden 2007-2013 aikana siirryttiin yhä enenevässä määrin käyttämään sosiaalista mediaa. Nouseva Rannikkoseutu ry perusti oman facebook-sivun, jonka tehtävänä on viestiä ajankohtaisista paikallisen kehittämisen asioista ja samalla toimia yhtenä helposti lähestyttävänä väylänä Leader-ryhmän ja asiakkaan välillä. Ohjelmakauden aikana henkilöstö osallistui myös useisiin sosiaalisen median koulutuksiin.

Yhdistyksen kahdesti vuodessa ilmestynyt jäsentiedote nykykaistettiin. Paperisesta jäsentiedotteesta siirryttiin ensin pdf-muotoisen jäsentiedotteen sähköpostijakeluun ja vuoden 2014 alussa siirryttiin uutiskirje-malliin (mailchimp), joka jaetaan sähköpostitse ja yhdistyksen nettisivujen kautta. Uutiskirje on responsiivinen ja toimii myös mobiilissa.

Yksi näkyvä ja merkittävä virstanpylväs saavutettiin, kun Suomen Leader-ryhmät saivat vuoden 2014 aikana yhteisen Leader-brändin: **Leader - Ihmisten kokoisille ideoille**. Brändi on raikas, ymmärrettävä ja helposti tunnistettava. Nouseva Rannikkoseutu ry otti brändin nopeasti käyttöönsä tekemällä mm. uudet ikkunateippaukset toimistolle sekä tilaamalla erilaisia brändin mukaisia mainostuotteita, kuten heijastimia ja muistitikkuja.

Oleellinen osa viestintää on näkyvyys kentällä toimijoiden parissa ja siksi yhdistyksen toimihenkilöt osallistuivat aktiivisesti erilaisiin tapahtumiin, yritys messuille ja verkostotilaisuuksiin. Viestinnän tueksi laadittiin erilaisia tiedotteita, esitteitä sekä lehtiä. Pohjois-Pohjanmaan Leader-ryhmien yhteisiä tiedotuslehtiä tehtiin neljä (Leader - maaseudun rahoituksen tiedotuslehti ja kolme Yhteisölehteä). Lehdissä esiteltiin tukimuotojen ohella myös hyviä käytänteitä. Toiminnan läpinäkyvyyttä lisättiin silläkin, että matkaraporttien julkaisu yhdistyksen kotisivuilla aloitettiin. Englanninkielinen esite tehtiin kansainvälisen yhteistyön tarpeisiin.

***Pohdintaa:** Tehokas viestintä vaatii asiantuntemusta ja resursseja. Valtakunnallisesti toimitettu markkinointimateriaali ei ole vastannut paikallisia tarpeita ja viestintään ei ole käytettävissä riittävästi resursseja toimintarahan puitteissa. Pohjois-Pohjanmaan Leader-ryhmien ja ELY-keskuksen yhteinen viestintähanke on välttämätöntä, jotta maaseuturahasto ja sen tuomat mahdollisuudet saadaan tehokkaammin ja näkyvämmiin kaikkien alueen toimijoiden tietoisuuteen. Ohjelmakaudella 2007-2013 yhteinen viestintähanke ei vielä toteutunut, mutta tulevan ohjelmakauden osalta valmistelut on jo aloitettu.*

Some-koulutusten myötä todettiin tarpeelliseksi laajentaa sosiaalisen median kanavia tulevaisuudessa ainakin Instagramiin, LinkedIniin ja Twitteriin. Verkossa tapahtuva viestintä ja sosiaalinen media ovat tulevaisuudessa yhä tärkeämmässä asemassa ja markkinointi on siellä huomattavasti kustannustehokkaampaa kuin printtimedian ja painettujen tuotteiden käyttäminen.

1.6. Yhteistyö

Leader-ryhmät tekivät tiivistä yhteistyötä maa- ja metsätalousministeriön ja Maaseutuviraston kanssa sekä suorien kontaktien että valtakunnallisesti organisoitujen työryhmien kautta. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen kanssa yhteistyö oli myös tiivistä. Muutaman kerran vuodessa asioita kokoonnuttiin pohtimaan isommalla kokoonpanolla Y&H-pöytä tapaamisiin. Lisäksi lähes viikoittain oltiin yhteydessä ELY-keskuksen virkailijoiden kanssa prosessien sujuvoittamiseksi ja yhteisten näkemysten aikaansaamiseksi.

Nouseva Rannikkoseutu ry:n toimihenkilöt tekivät verkostoyhteistyötä paikallisissa, maakunnallisissa sekä kansallisissa työryhmissä ja ohjausryhmissä. Toiminta-alueen kunnat olivat tärkeä yhteistyökumppani koko ohjelmakauden ajan. Nouseva Rannikkoseutu oli edustettuna mm. Raahen kuntalainen keskiössä -lähidemokratia työryhmässä ja Raahen maaseutus suunnitelman päivitistöryhmässä sekä pyydettyä muissa kuntien tapaamisissa.

Yritys- ja yhdistystoimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä tiivistettiin ohjelmakaudella. Yhteistyötä tehtiin Oulun seudun ja Raahen yritys palveluiden sekä Limingan kunnan yritysneuvojan kanssa. Nouseva Rannikkoseutu oli mukana Raahen Seutu YPP:ssä, jossa seudulliset yritysten kehittäjäorganisaatiot verkostoituvat ja yhteensovittavat yrittäjille suunnattavia palvelujaan. Ohjelmakauden lopussa yhdistys otti uuden askeleen yritys yhteistyön saralla ja liittyi yrittäjäjärjestön jäseneksi. Jäsenyyden tavoitteena oli entistäkin parempi tietoisuus yritys kentän tilanteesta sekä Leader-toiminnan tunnettuuden lisääminen yrittäjien keskuudessa.

Nouseva Rannikkoseutu oli loppukaudesta sidosryhmä edustajana maakunnallisen kylien edunvalvontajärjestön, Pohjois-Pohjanmaan Kylät ry:n hallituksessa. Valtakunnallista paikallislähtöistä kehittämistä edistävänä Suomen Kylätoiminta ry:n hallituksessa toiminnanjohtaja oli varsinainen jäsen vuosina 2013-2014. Yhdistyksen strategisen Yhteisöhautomo-hankkeen kautta tehtiin ruohonjuuritason yhteistyötä alueen 56 kylän kanssa.

Pohjois-Pohjanmaan Leader-ryhmien välinen yhteistyö tiivistyi monin tavoin vuosina 2007-2013. Yhteisten kehittämissuunnitelmien myötä ryhmät käynnistivät säännölliset yhteistapaamiset ja ulkoista viestintää yhtenäistettiin. Toiminnan yhteinen suunnittelu johti osaltaan yhteisen paikallisen kehittämisen strategian

laatimiseen tulevaa ohjelmakautta varten. Nuorten ja yhteisöjen pieni rahoitusmuoto laajeni kattamaan lähes koko maakunnan ja samalla säännöstöä ja nimitys yhtenäistettiin. Yhteistyötä Suomen muiden Leader-ryhmien kanssa tehtiin yhteisten hankkeiden ja hallitusyhteistyön kautta.

Yksi yhteistyön paikka oli Pohjois-Pohjanmaalla toimiva Maaseutufoorumi. Maakunnallisen verkoston toiminta käynnistyi vuonna 2007 valtakunnallisen, Seinäjoella toimivan Maaseutuverkostoyksikön vanavedessä. Monialaisen verkoston tavoitteena on parantaa maaseudun näkyvyyttä, edesauttaa maaseudun eteen tehtävää kehitystyötä ja osallistua maaseutuaiheeseen keskusteluun. Nouseva Rannikkoseudun ja muiden maakunnan Leader-ryhmien ohella verkostoon kuuluivat mm. Oulun yliopisto, Luonnonvarakeskus, ProAgria, 4H-piiri, Maaseudun Siivestysliitto, ELY-keskus ja Pohjois-Pohjanmaan Kylät ry.

Oppilaitosten kanssa tehtävää yhteistyötä laajennettiin. Yritysohjaajille suunnattujen koulutusten ohella käynnistettiin yhteistyö maaseutututkijoiden koulutuksen, Rural Studies-opintojen yhteistyökumppanina. Demola-projektin käynnistäminen Oulun ammattikorkeakoulun kanssa oli kokonaan uudentyypinen, innovatiivisen yhteistyön avaus. Maakunnan rajat ylittävästä kylien yhteistyöstä valmistui Oulun yliopiston Pro gradu-tutkielma keuhällä 2014.

Kansainvälisen yhteistyön askelia otettiin mm. kansainvälisten opintomatkojen siivin. Yhteistyökeskustelua virolaisen Leader-ryhmä Pandiveren Arendus- ja Inkubatsioonikeskuksen kanssa jatkettiin ohjelmakauden aikana. Virolaiset maaseudun toimijat ja kehittäjät vierailivat kauden alussa tutustumassa Rannikkoseudun toimintaan. Vierailun tuloksena yhteistyö jatkui Raahen kylien kanssa mm. yhteisinä tapahtumina. InnoLeader-hankkeen puitteissa Norsun toimijat kävivät Virossa ja suunnitelmia jatkokaudeksi esim. matkailun osalta vahvistettiin.

Elinkeinokalatalouden osalta Leader-ryhmä oli mukana valtakunnallisessa EMKR:n valmistelutyöryhmässä.

***Pohdintaa:** Pelkkä virkamiestyö ei riitä. Verkostot syntyvät vain aitojen tapaamisten perusteella. Maaseudun tuloksellinen kehittäminen vaatii pitkäjänteistä yhteistyötä eri tasoilla ja eri toimijoiden kanssa. Monialaisen yhteistyön tuloksena Nouseva Rannikkoseudun ja Leader-toiminnan näkyvyys toiminta-alueella on tasaisesti kasvanut. Myös Leader-ryhmän oma tietämys kentästä ja toimijoista on lisääntynyt ruohonjuuritason yhteistyön myötä. Tällä on ollut suuri merkitys uusien hankkeiden ja yhteistyökuvien käynnistettäessä.*

2. HANKETOIMINTA OHJELMAKAUDELLE 2007-2013

Leader-ryhmät rahoittavat yleishyödyllisiä hankkeita ja myöntävät yritystukia. Ohjelmakaudella 2007-2013 Nouseva Rannikkoseutu ry:llä oli käytettävissä maaseutuohjelman toteuttamiseen ja hankerahoitukseen 4 287 000 euroa. Ohjelmakaudella rahoitettiin yli 240 hanketta maaseuturahastosta.

2.1. Leader-ryhmät maaseudun kehittäjinä

Leader-toimintatapa tuli Suomeen EU-jäsenyyden myötä. Ohjelmakaudella 2007-2013 Leader-toiminta siirrettiin osaksi Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa ja lähes kaikki maaseutualueet olivat Leader-työn piirissä. Leader-ryhmän rahoittamat hankkeet painoutuivat Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman toimintalinjalle 3, joka mahdollisti pienyritysten tukemisen ja maaseudun elinolojen ja elämän laadun kehittämisen.

Nouseva Rannikkoseutu ry on perustettu vuonna 1996 (nimellä Lakeuden LEADER r.y.) ja yhdistys on ollut mukana Leader-toiminnassa alusta asti.

Suomessa toimi 2007-2013 yhteensä 56 Leader-ryhmää. Leader on toimintatapa, jolla julkista valtaa siirretään paikallisille. Se tarjoaa mahdollisuuden kehittää kotiseutua paikallisten tarpeiden mukaan ja paikallisin voimin. LEADER on lyhenne ranskankielisistä sanoista Liason Entre Actions de Developpement l'Economie Rurale, suom. yhdyssiteet maaseudun talouden kehittämiseen tähtäävien toimien välillä.

2.2. "Kilpailusta kumppanuuteen" - maaseudun erityisohjelma 2007-2013

Nousevan Rannikkoseutu ry:n oma maaseudun erityisohjelma ohjelmakaudelle 2007-2013 laadittiin kansallisen maaseudun kehittämisohjelman linjausten sekä edellisen ohjelmakauden kokemusten pohjalta. Tavoitetilan mukaan Rannikkoseudun alue on ohjelmakauden päättyessä sosiaalisesti entistä eheämpi, elinkeino- ja yrityselämä on dynaamista ja verkostoitunutta sekä väestökehitys on pysynyt myönteisenä.

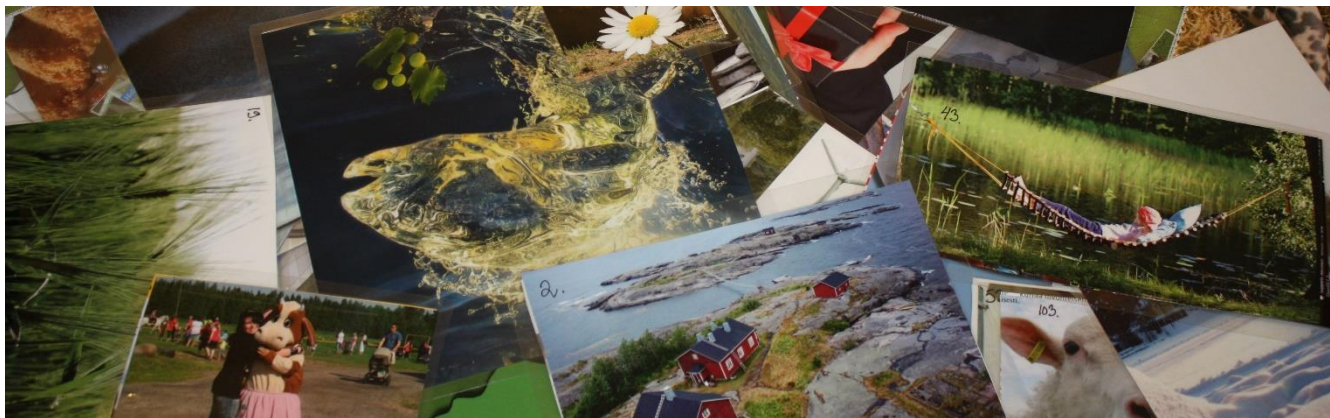
Strategisilla painopisteillä suunnattiin ohjelmakauden toimintaa ja rahoitettavia hankkeita kohti haluttua tavoitetilaa. Tavoitteena oli saada aikaan hankkeita ja toimenpiteitä, jotka edistivät alueen ihmisten taloudellista, henkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Paikallisesti tärkeät painopisteet määriteltiin avoimessa valmisteluprosessissa yhteistyössä alueen sidosryhmien kanssa.

Erityisohjelman painopisteitä olivat:

- 1) **Yrittäjyyttä, elinkeinotoiminnan monipuolistamista ja työllisyyttä parantavat toimenpiteet** (=elinkeinotoiminnan monipuolistaminen)
- 2) **Maaseudun viihtyisyyttä, elinvoimaisuutta ja yhteistyötä vahvistavat toimenpiteet** (=elämän laadun parantaminen)

Monipuolinen elinkeinotoiminta ja hyvä elämänlaatu linkittyvät vahvasti yhteen ja tukevat toinen toistaan. Viihtyisä ja elinvoimainen elinympäristö houkuttelee uusia asukkaita ja siihen voidaan vaikuttaa kylätoimintaa ja maaseutuymäristöä kehittämällä. Viihtyisä maaseutu vaikuttaa positiivisesti myös yritystoimintaan, jota voidaan lisäksi kehittää tukemalla yrittäjyyttä sekä vahvistamalla osaamista ja koulutusta. Yhdessä nämä johtavat yhteistyöhön ja toimintakulttuurin vahvistumiseen.

Toimintaa ohjaavien painopisteiden ohella ohjelmassa määriteltiin Leader-työn läpäisyperiaatteet, joiden täytyi näkyä kaikessa yhdistyksen toiminnassa ja rahoitettavissa hankkeissa soveltuvin osin. Toimintaa ohjaavia arvoja olivat tasa-arvo, nuoriso, innovatiivisuus ja kestävä kehitys. Lisäksi huomioon otettavia näkökulmia olivat kaupungin ja maaseudun välinen vuorovaikutus sekä osallisuus ja vuorovaikutteisuus.

2.3. Rahoitus ja rahoituslähteet

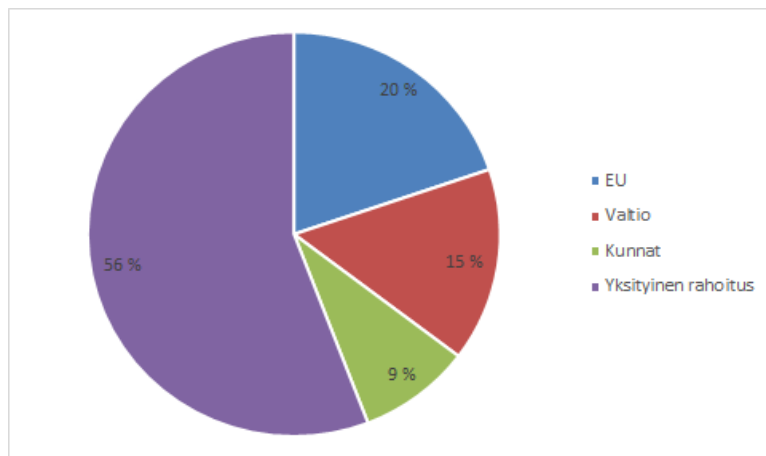
Leader-ryhmät saivat vuosittain käyttöönsä tietyn summan julkista rahaa (EU ja valtio), jolla ne rahoittivat valitsemansa hankkeet. Myös alueen kunnat rahoittivat Leader-työtä. Julkisesta rahoituksesta 45 % tuli EU:lta, 35 % valtiolta ja 20 % alueen kunnilta. Merkittävä osa kokonaisrahoituksesta eli hieman yli puolet oli hanketoteuttajien yksityistä rahoitusta, joka voi olla myös vastikkeettomia suorituksia eli talkootyötä (kuva 2).

Talkootyön arvo mitattiin työtunteina (10 euroa/tunti/henkilö, konetyön arvo 30 euroa/tunti). Yleishyödyllisten hankkeiden yksityisestä rahoituksesta korkeintaan 75 % sai olla talkootyötä ja loput oli oltava rahaa.

Ohjelmakaudelle 2007-2013 Maa- ja metsätalousministeriö myönsi Nouseva Rannikkoseutu ry:lle Maaseutuohjelman toteuttamiseen rahoitusta 4 287 000 euroa, josta hallinnon osuus oli 857 000 euroa (20 %). Hankkeita rahoitettiin 3,43 miljoonalla eurolla, josta noin 40 % käytettiin yritystukiin ja 60 % yleishyödyllisiin hankkeisiin. Yksityistä rahaa hankkeissa oli 4,6 miljoonaa euroa. Yksityisestä rahoituksesta suurin osa oli rahaa. Talkootyön osuus yksityisestä rahoituksesta oli noin 9 %.

Yksityistä rahoitusta kertyi 56 % eli reilusti yli vaaditun 35 %:n. Yksityisestä rahoituksesta noin 25 % kertyi yleishyödyllisistä hankkeista ja 75 % yritystuista. Yleishyödyllisten hankkeiden yksityisestä rahoituksesta noin 35 % oli talkootyötä.

KyläLeader-tuki toteutettiin kansallisella rahoituksella, joka tuli alueen kunnilta ja yhdistyksen oman varainhankinnan kautta. Yhteensä rahoitusta KyläLeaderiin käytettiin noin 55 000 euroa. Kalatalouden rahoitusta on selvitetty erillisessä loppuraportissa "Mitä jäi rysään".

Kuva 2: Nouseva Rannikkoseutu ry:n hankkeiden rahoituksen jakautuminen ohjelmakaudella 2007-2013 (ei sisällä toimintarahaa).

2.4. Ohjelmakauden hankkeet

Ohjelmakaudella 2007-2013 Nouseva Rannikkoseutu ry rahoitti maaseuturahastosta yli 240 toteutunutta hanketta. Hakijoista 73 % haki tukea ensimmäistä kertaa. Hankkeista kappalemääräisesti 70 % oli yritystukia ja 30 % yleishyödyllisiä hankkeita. Euro-määräisesti mitattuna julkisesta tuesta noin 40 % meni yritystukiin ja 60 % yleishyödyllisiin hankkeisiin. Hankkeiden jakautuminen kunnittain löytyy liitteestä 3.

Taulukossa 1 on esitetty hallituksen tekemien päätösten määrät. Myönteisten päätösten lukumäärä poikkeaa rahoitetuista hankkeista, koska kaikki hankkeet eivät toteutuneet.

Nouseva Rannikkoseudun omia KyläLeader-hankkeita esitellään tarkemmin kappaleessa 3.5. Elinkeinokalatalouden ohjelmakauden 2008-2015 toiminnasta ja rahoitetuista hankkeista löydät lisätietoa Mitä jäi rysään? -loppuraportista.

***Pohdintaa:** Aktiivisimmin yritystukia haettiin niistä kunnista, joissa oli palkattuna yritysneuvoja. Yleishyödyllisissä hankkeissa toteutettujen hankkeiden määrä oli verrannollinen kolmannen sektorin omaan aktiivisuuteen. Positiiviset kokemukset aikaisemmista hankkeista helpottivat uusien hankkeiden käynnistämistä. Myös myönteinen hanke-esimerkki leviää lähialueen muihin toimijoihin ja synnyttää helpommin uusia hankkeita. Siksi uutisointi onnistuneista hankkeista on ensiarvoisen tärkeää Leader-tietoisuuden ja hankemyönteisen toimintailmapiirin luomisessa.*

Ohjelmakaudella 2007-2013 Nouseva Rannikkoseutu ry:llä käytettävissä ollut maaseuturahoitus ei ollut riittävä kentän tarpeisiin nähden ja hankkeita jouduttiin ohjaamaan aktiivisesti koko ohjelmakauden myös muille rahoittajille. Ohjelmakauden lähestyessä loppuun yleinen taloustilanne Suomessa tiukkeni. Tämä aiheutti loppukaudesta useampien hankkeiden peruuntumisia. Tilanne oli valitettava, koska loppukaudesta peruuntuneiden hankkeiden rahoja ei ehditty saamaan enää alueen omaan käyttöön. Jotta vastaavaa ei tapahtuisi seuraavalla ohjelmakaudella, on kauden loppupuolella oltava aikaisempaa kriittisempiä hankkeiden toteuttamismahdollisuuksien arvioinnissa suhteessa jäljellä olevaan toteutusaikaan.

Taulukko 1. Nouseva Rannikkoseutu ry:n ohjelmakaudella 2007-2013 käsittelemät hankkeet.

Hankkeet	Hakemuksia yhteensä	Myönteinen päätös	Kielteinen päätös tai pöydälle	Siirretty muille rahoittajille	Hakija perunut hakemuksen
Yritystuet (Leader)	274	224	42	3	5
Hanketuet (Leader)	101	71	25	4	1
Erityisympäristötuki	2	2	-	-	-
KyläLeader (kansallinen rahoitus)	133	100	32	1	-
Elinkeinokalatalous (EKTR)	83	62	8	12	1
Yhteensä	593	459	107	20	7

2.4.1. Hankkeiden valintakriteerit

Leader-rahoitusta myönnettiin vain hankkeille, jotka olivat Nouseva Rannikkoseutu ry:n Maaseudun erityisohjelman 2007-2013 painopisteiden mukaisia.

Elinkeinotoiminnan monipuolistamiseen liittyvän painopisteen mukaisesti rahoitettavien hankkeiden oli tuettava maaseudun elinkeinorakenteen monipuolistumista, lisättävä naisryrittäjyyttä ja parannettava nuorten työllistymismahdollisuuksia. Ohjelman kautta rahoitettiin sekä alkavien yritysten että jo toimivien yritysten investointeja ja kehittämistoimia. Leader-ryhmä rahoitti pääsääntöisesti pieniä aloittavia ja toimintaansa kehittäviä 1-5 henkilötyövuoden (htv) yrityksiä ja erikoistapauksissa suurempia, kuitenkin alle 10 htv yrityksiä. Hankkeiden oli pyrittävä luomaan joko suoraan tai välillisesti uusia yrityksiä tai työpaikkoja. Nouseva Rannikkoseutu ry ei asettanut pienryrittäjyydelle tiukkoja toimialarajoituksia.

Elämän laadun parantamiseen liittyvän painopisteen mukaisesti rahoitettavien toimenpiteiden tuli poistaa maaseutuasumisen esteitä ja lisätä sen houkuttelevuutta sekä helpottaa maaseudun ihmisten arkea. Hankkeiden oli aktivoitava asukkaita osallistumaan ja vaikuttamaan alueen kehittämistyöhön sekä vahvistettava yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Ohjelman mukaisia olivat mm. maaseudun asukkaiden vapaa-ajanviettomahdollisuuksien lisäämiseen liittyvät ja kylien kehittymistä eteenpäinvievät hankkeet.

Rahoitettavien hankkeiden oli erityissuunnitelman mukaisesti liitettävä myös johonkin neljästä toimenpidekokonaisuudesta: **ryrittäjäyys, matkailu (kulttuuri), bioenergia-ala tai maaseutu ympäristö ja kylätoiminta**. Lisäksi kaikkien rahoitettavien hankkeiden oli oltava kustannustehokkaita ja konkreettisia tuloksia aikaansaavia. Hankkeiden oli edistettävä myös läpäisyperiaatteita ainakin osittain.

Nouseva Rannikkoseutu ry:n hallitus teki muitakin rahoituslinjauksia. Yleishyödyllisten hankkeiden osalta rahoitusta ei myönnetty vesistöjen kunnostukseen, infrahankkeisiin, viemärointiin, moottorikelkkareitistöihin, urheiluhalleihin, kiinteistöjen hankintaan, jahtimajoihin, kirjojen kustantamiseen eikä yksittäisiin tapahtumiin. Esimerkiksi infrahankkeet ja kiinteistöjen hankinnat olisivat vienneet liian ison osan Leader-ryhmän rahoituksesta yhden kohteen kehittämiseen. Vastaavasti jahtimajoja oli edellisellä ohjelmakaudella rahoitettu jo useita eri kuntien alueilla. Kirjojen kustantamisen taas ei nähty tuovan juurikaan hankkeen jälkeistä lisäarvoa. Myös kirjojen mahdollisen myymisen aiheuttamaa ristiriitaa julkisen tuen kanssa haluttiin välttää. Yksittäisten tapahtumien koettiin helposti jäävän kertaluontoisiksi kokeiluiksi.

Hankerahoitusta pystyivät hakemaan yksityis- tai julkisoikeudelliset yhteisöt tai säätiöt, esimerkiksi yhdistykset, kehittämissyhtiöt, kunnat ja yritystukien osalta yksityiset elinkeinonharjoittajat sekä yritykset.

KyläLeader-tuen osalta käytössä oli Leader-ryhmän hallituksen erikseen laatimat säännöt ja rahoituslinjaukset. Rahoitettavien projektien teema oli vapaa, mutta projektien tuli olla yleishyödyllisiä, konkreettisia ja korostaa yhdessä tekemistä. Projektien rahoitusta arvioitaessa lasten ja nuorten huomioiminen oli hankkeelle eduksi. Tukea myönnettiin vain Nouseva Rannikkoseutu ry:n jäsenille.

***Pohdintaa:** Mikä on hyvä hanke? Leader-periaatteiden mukaisesti hyvä hanke on paikallislähtöinen ja paikallisin voimin toteutettu. Uusien toimintatapojen kokeilulla, kokemusten jakamisella ja resurssien yhdistämisellä eri toimijoiden ja alueiden kesken lisätään elinvoimaisuutta ja viihtyisyyttä. Hyvä hanke jää elämään uusina työpaikkoina, palveluina, tuotteina, verkostoina tai ajattelutapana.*

Pienetkin yleishyödylliset hankkeet voivat toimia vipuvoimana laajemmalle alueen kehittämiseksi. Parhaimmillaan kehittämiss-hankkeet muodostavat jatkumon, jossa kohdetta kehitetään määrätietoisesti haluttuun suuntaan askel ja vaihe kerrallaan joko saman tai eri hanketoimijoiden toimesta. Vastaavasti yri-tyshankkeessa voi yhdistyä sekä itse yrityksen tukeminen että alueellisesti laajemman lisäarvon tuottaminen.

2.4.2. Yrityshankkeet

Ohjelmakaudella 2007-2013 yritystukia toteutettiin yhteensä 174 kpl (liite 3). Yritystukien avulla kannustettiin uusien yritysien perustamiseen sekä vahvistettiin olemassa olevien yritysten toimintaedellytyksiä. Perinteisiä esimerkkejä tuen saajista olivat yritykset, jotka tuovat alueelle palveluja, jotka muuten olisivat vaikeasti saavutettavissa. Kaudella tuettiin mm. verkko-kauppojen perustamista, kone- ja käsityöalan yrityksiä, energiaan ja tuotekehittelyyn liittyviä hankkeita sekä matkailu- ja vapaa-aikapalveluihin liittyviä toimintoja.

Suurin osa yritystuista oli investointitukia (59 %), joilla hankittiin koneita ja laitteita sekä rakennettiin tai kunnostettiin yritysten toimitiloja. Investointitukea myönnettiin yrityksen sijaintikun- nasta ja yrityksen iästä riippuen 20-35 %.

“Hanke auttoi laajentamaan palvelutarjontaa uusien välineiden myötä.”

“Hanke on tuonut palvelun lähemmäs maaseudun kuluttajaa, jolloin ympäristötekijöihin vaikutusta tulee asiakkaan ajomat- kan lyhentyessä palvelua tarvittaessa. Työllistämässä hanke on onnistunut yli odotusten.”

Toiseksi suosituin tukimuoto oli kehittämistuki (26 %), jolla voi- tiin tukea esimerkiksi yrittäjän lisäkouluttautumisesta, markki- noinnin kehittämistä, tuotekehitystä, ensimmäisille messuille osallistumisesta, verkkokaupan avaamista yms. yrityksen kehittä- mistoimintaa. Kehittämistukea myönnettiin 45-50 % kustannuk- sista.

“Yrityksen hallintaan on tullut aivan uudenlainen näkökulma monine mittareineen sekä muiden hyödynnettävien ohjelmien avulla. Kehitystyötä on opittu viemään eteenpäin johtamalla oi- keaoppisesti, kuten projektia tulee johtaakin. Oma ajankäyttöä on opittu suunnittelemaan. Hankkeen kuluessa on saatu muo- dostettua paljon tärkeitä työkaluja. Katsomme, että yksityiskoh- taisempi suunnitelma, joka liitettiin rahoitushakemuksen liit- teenä, on toteutunut hyvin.”

Kolmas yritystukien muoto oli käynnistystuki (13 %). Käynnistys- tukea sai ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen 45-50 % yh- den vuoden palkkakustannuksista. Käynnistystuen tarkoituk- sena oli rohkaista yrittäjiä laajentamaan yritystoimintaa ja ryh- tymään työnantajaksi.

“Ilman avustuksia ei yritystoiminnan käynnistäminen olisi ollut mahdollista kohdallamme.”

Yksittäisille yrityksille myönnettävien tukien lisäksi oli mahdol- lista tukea useampaa yritystä kerrallaan yritysryhmähankkeilla. Yritysryhmähankkeeseen sai 50-75 %:n tuen ja rahoitettavan hankkeen tuli olla puhtaasti kehittämistä, johon ei sisällynyt in- vestointeja. Ohjelmakauden loppupuolella toteutettiin useam- pia yritysryhmähankkeita, joiden hallinnoijana toimi pääsään- töisesti seudullinen yrityspalvelu.

***Pohdintaa:** Nouseva Rannikkoseutu on toiminut jo pitkään yri- tysten kehittämisen parissa. Tuloksellisesta toiminnasta alueella kertoo se, että Pohjois-Pohjanmaalla myönnetään yli 20 % kai- kista Suomen Leader-ryhmien yritystuista.*

Suosituin tukimuoto oli investointituki toimialasta riippumatta. Käynnistämistuella oli merkittävä vaikutus uusien työpaikkojen luomisessa. Valitettavasti tämä tukimuoto ei ole käytettävissä ohjelmakaudella 2014-2020. Kehittämistuki oli pääasiassa jo pi- dempään toimineiden yritysten työkalu, eikä sitäkään ole enti- sessä muodossaan käytössä enää tulevilla ohjelmakaudella.

Yritysryhmähankkeiden tarve lisääntyi ohjelmakauden loppu- puolella. Yritysryhmähankkeet osoittautuivat erittäin hyväksi kehittämisvälineeksi, jonka avulla pystyttiin lisäämään yritysten välistä yhteistyötä ja luomaan uusia tuotteita sekä palveluita. Yritysryhmähankkeet vaativat paljon etukäteistyötä, ennen kuin samoja päämääriä tavoitteleva ydinjoukko yrityksiä saadaan kasaan. Myös hankkeiden hallinnoijien löytäminen oli haasta- vaa. Edellä mainittujen seikkojen vuoksi seuraavalla ohjelma- kaudella on tärkeää käynnistää koordinoituhanke kokoamaan yritysryhmiä.

2.4.3. Kehittämis- ja koulutushankkeet

Ohjelmakaudella 2007-2013 yleishyödyllisiä kehittämishank- keita toteutettiin 74 kpl. Näistä yhteisöllisiä investointeja oli 60 % ja kehittämishankkeita 40 %. Yleishyödylliset hankkeet pai- noutuivat elinkeinoelämän ja maaseudun peruspalvelut -toi- menpiteeseen. Toiseksi yleisin toimenpide oli kylien kunnostus ja kehittäminen. Hankkeiden tehtävänä oli investointien ja ke- hittämisen myötä lisätä alueen yhteisöllisyyttä ja elinvoimaa sekä toimijoiden välistä vuorovaikutusta ja osaamista.

Yleishyödyllisistä hankkeista suurin osa (60 %) oli investointi- hankkeita, joilla parannettiin ohjelmakauden aikana erityisesti vapaa-ajanviettomahdollisuuksia rakentamalla uusia ulkoilu- ja virkistysalueita sekä kyläaloja tai muita kokoontumispaikkoja. Yleishyödyllisten investointihankkeiden tuki oli 50 % ja yksityi- sestä rahoituksesta puolet sai olla talkootyötä.

Nousevan Rannikkoseudun hallituksen linjauksen mukaisesti ky- läsuunnitelmassa mainitut hankkeet saivat korkeamman 60 % tuen ja yksityisestä rahoituksesta ¼ sai olla talkootyötä. Korke- amalla tukiprosentilla haluttiin kannustaa yhdistystoimijoita strategiseen kehittämiseen kyläsuunnitelmien ja niiden päivittä- misen kautta.

Yleishyödyllisissä kehittämishankkeissa vietiin eteenpäin mm. tuotteistamista, kulttuurialan toimijoiden yhteistyötä, kestävästä kehittämisestä sekä edistettiin lähidemokratiaa. Yleishyödyllisten kehittämishankkeiden tuki oli 80 % lukuunottamatta esiselvityshankkeita, joihin sai tukea 90 % kustannuksista.

Koulutushankkeita rahoitettiin kaksi kappaletta. Koulutushankkeiden tuki oli 90 %. ProAgria Oulun hallinnoiman hankkeen tavoitteena oli saada kylille uutta, monipuolista yritystoimintaa ja hankkeessa koulutettiin yrittäjiä ja yrittäjiksi aikovia. Limingan kunnan Lintu-/valokuvausoppaiden workshopit ja opasstandardit -hanke tuki alueen profiloitumista luontomatkailukohteena.

***Pohdintaa:** Ohjelmakauden lopulla nousi esille entistä suurempi tarve lähipalveluiden sekä toimivan lähidemokratian kehittämiseksi. Vapaa-aikakohteiden kehittämistä, kylätalojen kunnostamista kokoontumispaikkoina ja palvelukeskuksina sekä lähidemokratian edistämistä vietiin aktiivisesti eteenpäin sekä kentän toimijoiden että Leader-yhdistyksen omien strategisten hankkeiden kautta. Aikaisempaan ohjelmakauteen verrattuna hankkeita suunnattiin entistä enemmän myös kylämaiseman kunnostamiseen ja maiseman viihtyvyyden lisäämiseen, yhteisöllisen toiminnan ja verkostoitumisen lisäämiseen sekä perinteiden ja matkailun edistämiseen.*

2.4.4. Hanke-esimerkkejä

Ohjelmakaudella 2007-2013 tuetut hankkeet olivat erityisohjelmassa määriteltujen toimenpidekokonaisuuksien mukaisia. Yrittäjyys, bioenergia ja erityisesti kestävästä kehitystä tukevat ratkaisut, matkailun ja kulttuurin sekä maaseutuympäristön ja kylätoiminnan kehittäminen olivat vahvasti esillä hankkeissa ja kehittämistoiminnassa.

Erityisesti luovaa alaa ja hevosyrittäjyyttä tukevat hankkeet nousivat esille uusina teemoina perinteisen metalli- ja konealanyrittäjyyden rinnalle. Matkailua tukevia yritys- ja kehittämishankkeita oli useita. Uusia/kunnostettuja maatilamatkailukohteita rahoitettiin neljä ja uusia muita matkailu- ja virkistyskohteita syntyi kaudella kaikkiaan 14. Matkailua tukivat myös monet perinteitä hyödyntävät ja maaseutuympäristöä parantavat yleishyödylliset kehittämishankkeet.

Rahoitetuista hankkeista kylätoiminnan kehittäminen muodosti keskeisen osan. Kylien omilla kehittämishankkeilla vaikutettiin kylätoiminnan aktivoinnin ohella oleellisesti paikallisten palveluiden tarjontaan mm. kunnostamalla kylätaloja ja rakentamalla virkistyspaikkoja. Kauden aikana kunnostettiin kaksi kiinteistöä uusiksi kylätaloiksi ja jo olevia kylätaloja kunnostettiin yhdeksän. Maaseudun palveluiden monipuolistamisessa keskeinen sija oli monilla yrityshankkeilla, joilla esimerkiksi perustettiin kotipalveluja tuottavia yrityksiä, päiväkotia, perhekoteja, autohuoltamoita, kaksi uutta ravitsemusliikettä ja neljä uutta verkko-kauppaa.

HEVOSET BISNEKSENÄ:

Ankkurilahden Ratsutila Oy Yksi suurimmista Nouseva Rannikkoseutu ry:n myöntämistä yritystuista oli Ankkurilahden Ratsutilalle myönnetty rahoitus ratsastuskoulun perustamiseen. Yritys sai sekä investointi-, kehittämis- että käynnistystukea. Toiminta lähti hyvin käyntiin ja yritys työllisti 2015 yrittäjän lisäksi jo neljä ulkopuolista työntekijää. Tallilla on käytössään FilmMe -automaattinen videojärjestelmä, jonka avulla ratsastaja pystyy kuvaamaan suorituksensa ilman apua ja jakamaan videon esimerkiksi valmentajalleen. Ratsastuskoulu on toiminnallaan tuonut alueelle lisää palveluita ja työllistymismahdollisuuksia.

Niemelän Hevospalvelut Yritystoimintaansa voi kehittää myös usean pienemmän investointi- tai kehittämistuen avulla, kuten Niemelän Hevospalveluissa on toimittu. Yrityksessä on kunnostettu ja kalustettu tallia, hankittu hevostraileri ja kehitetty markkinointia. Hevosala on Suomessa nosteessa, mutta kannattava yritystoiminta vaatii useampien erilaisten palvelujen kehittämistä sekä oikeaa hinnoittelua. Ratsastuspalveluiden ohella yritys välittää myyntihevosia sekä tarjoaa kengitys- ja hevosenkuljetuspalvelua.

Kaj-talli J. Mämmelä Ky Toisinaan voi olla tarpeen muuttaa yritystoiminnan fokusta. Kaj-talli J. Mämmelä keskittyi aikaisemmin ravivalmennus- ja siitostallina toimimiseen. Investointituen avulla yritystoimintaa suunnattiin täysihoitotallin suuntaan, koska varsankasvatus ei ollut enää kannattavaa toimintaa ja ravitoiminta oli muuttunut enemmän harrastetoiminnaksi. Keskeisen sijainnin vuoksi täysihoitotallilla nähtiin olevan kannattavan liiketoiminnan edellytykset. Toiminnan uudelleen suunnailminen vaati muutoksia itse tallirakennukseen sekä sen ympäristöön tarhoineen ja ratsastuskenttineen.

Tallielementit Hirnu Oy löysi hevosalta uuden markkinaraon. Yrityksen kohderyhmänä ovat maalle muuttavat perheet, jotka haluavat toteuttaa lapsuuden unelman omasta tallista kotipihaan. Koska suurimmassa osassa maaseudulla myynnissä olevista taloista ei enää ole eläinsuojia tai ne eivät täytä lain edellyttämiä puitteita, tarvitaan helposti ja nopeasti rakennettavia pientalleja. Hirnu Oy haki investointitukea koneisiin ja laitteisiin, joiden avulla yritys voi valmistaa valmiina paikan päälle toimittavia tallielementtejä 1-2 hevoselle ja muille kotieläimille.

Raviradat ja ratsastuskentät Yritystukien lisäksi hevosalaa on kehitetty yleishyödyllisten investointitukien avulla. Pienemmissä kaupungeissa ja kunnissa yritysmaainen ravirata- ja ratsastuskenttätoiminta ei ole mahdollista, joten ratojen ja kenttien rakentamiseen ja ylläpitoon tarvitaan yhdistyksiä, talkootyötä ja rahallista tukea. Raahan seudun Hevosystävien uusi Hummas-tinvaaran ravirata ja muut tilat mahdollistavat Suomen mitta-kaavassa laajan valtakunnallisen yhteistyön. Radan hyvä sijainti ja hyvät ominaisuudet harjoitusratana ovat tuoneet mm. kesän 2014 ravikuningattaren hiittaamaan raviradalle. Tyrnävälle rakennettu yleinen ratsastuskenttä puolestaan vahvisti kunnan imagoa hevospitäjänä.

LUOVAA TOIMINTAA:

Anni Rapinoja Yhtenä esimerkkinä monivaikutteisista yritys-hankkeista, joissa yhdistyy parhaimmillaan yrittäjän toiminnan tukeminen ja laajemman alueen matkailullinen kehittäminen, on hailuotolaisen taiteilijan ateljeen rakentaminen. Sekä valtakunnallisesti että kansainvälisesti arvostettu taiteilija hyödyntää tuotannossaan hailuotolaisia luonnonmateriaaleja. Yrittäjän tukeminen on samalla tehnyt tunnetuksi Hailuodon luontoa, vahvistanut alueen identiteettiä ja lisännyt saaren matkailullista arvoa ateljeen toimiessa myös vierailukohteena.

Putte Oy Investointi-, kehittämis- ja käynnistämistuen muodostaman kokonaisuuden avulla raahelaisen Putte-possun nimipäivät -lastenlaulun hahmo herätettiin eloon. Yrittäjä näki laululla olevan valmiiksi karaktääriä, joka voitaisiin siirtää ammattimaisella tuottamisen ja tuotteistamisen osaamisella positiivista mieltä edistäväksi, koko perhettä koskettavaksi kulttuurituotteeksi. Hankkeen avulla yritykseen palkattiin käsikirjoittaja/tiedottaja, kehitettiin erilaisia Putte-possu tuotteita ja tehtiin mm. Putte-puku. Putte-possu on hankkeen jälkeen esiintynyt monissa tapahtumissa ja näytelmien päärooleissa. Kesällä 2010 Putte-possu oli ainoana Pohjois-Suomen kohteena mukana valtakunnallisessa lasten tapahtumien Mukula-kartalla.

Huvireppu Ay Huvireppu on alueella hyvin tunnetun pellepariskunnan, Nellin ja Niilon, oma yritys. Yrittäjät aloittivat toiminnan sivutoimimisina, kunnes he huomasivat, että pelleille on kysyntää kokopäivätoimimisina. Yrityksen kehittämishankkeessa ideoitui uusia tuotteita ja palvelukokonaisuuksia, perehdyttiin yrityksen kannattavuuteen ja luovan alan ajankäyttöön sekä hinnoitteluun. Pellepariskunta sai hankkeen avulla toiminnan vakaalle ja kannattavalle pohjalle, jonka ansiosta aikaa jäi enemmän luovaan työhön.

Kulttuurivalssaamo Raahan Kehittämiskeskuksen Kulttuurivalssaamo-hankkeet kokosivat yhteen Raahan seutukunnan esittävän taiteen toimijoita. Hankkeessa vahvistettiin alueen kulttuuri-identiteettiä ja samalla lisättiin alueen vetovoimaa tuottamalla uusia tapahtumia sekä edistämällä kiertävää taidetoimintaa ja kulttuurialan yrittäjyyttä.

“Hanke mahdollisti pitkäjänteisen suunnittelutyön, jonka ansiosta seutukunnan kolmannen sektorin toimijoiden keskuudessa on havahduttu yhteistyön tuomiin mahdollisuuksiin. Avoin kommunikaatio toimijoiden välillä on tehnyt viestinnästä seutukunnan asukkaille selkeämpää ja palkitsevampaa kaikille osapuolille ” **Minna Kallela, projektipäällikkö**

PALVELEVAT KYLÄT:

Alpuan palvelukeskus Yksi alueen monipuolisimmista kylätaloista löytyy Vihannista. Alpuan Kylätöimintayhdistys osti Paras kylä eläälä-esiselvityshankkeen aikana lakautetun kyläkoulun. Ostopäätöstä oli tukemassa osaltaan yritystutkimuksen säilyminen rakennuksen lämmitysmuotona. Nykyisin rakennuksessa toimii yksityinen päiväkotikoti, kuntosali, kirpputori, kokous- ja majoituspalveluja sekä useita eri toimijoiden pitämiä kerhoja.

Talkootyön voimalla ja yleishyödyllisen investointihankkeen tuella kylätalolle rakennettiin CHP-voimala, joka tuottaa palvelukeskuksen tarvitseman lämmön ja sähkön pääsittömästi kotimaisella puuhakkeella. Palvelukeskuksella on käytössä sähköauto, jota kylän yhdistykset voivat käyttää mm. kokousmatkoihin.

Omavarainen energiayksikkö Alpuan -hanke sijoittui neljän parhaan joukkoon Parhaat käytännöt 2014 kilpailussa Ympäristö ja ilmasto -sarjassa. Alpuan kylä valittiin Pohjois-Pohjanmaan vuoden kyläksi 2014 ja valtakunnalliseksi Vuoden kyläksi 2015.

Monipuolinen Paavola Siikajoen Paavola on erinomainen esimerkki kylästä, jossa kyläyhdistys, nuorisoseura, osakaskunta ja monet muut toimijat tekevät töitä yhteisen päämäärän eteen. Hankerahoituksen mahdollisuuksia on hyödynnetty pitkäjänteisesti kylän ja lähialueen viihtyvyyden parantamiseksi.

Kolmannen sektorin talkoovoimin ja hankerahoituksen avulla alueelle on luotu todellinen viihde- ja vapaa-aikakeskus. Alueella on maankuulu Ruokolahden lava, jossa käy vuosittain tuhansia lavatanssien ystäviä. Lavan yhteydessä on päivittäin avoinna oleva kesäkioski taidetiloineen sekä caravanalue huoltorakennuksineen. Remontoidulla nuorisoseuran talolla toimii kuntosali, kirpputori sekä eri toimijoiden pitämiä kerhoja. Kyläalueelta löytyy myös ympärivuotinen valaistu kuntorata sekä Vekalan rantapuisto uima- ja venerantoiineen sekä riippusillat. Kunnossapidettävää riittää jatkossakin kylän työllistämille talkkareille.

“Olemme löytäneet hyvän talkooporukan. Uusiakin otetaan mukaan, talkooväkeä ei ole koskaan liikaa”, Aimo Hilakivi, Paavolan Nuorisoseuran pj.

Pääkauppa Hailuoto-seura osti vanhan kaupparakennuksen ja ryhtyi korjaamaan sitä kyläläisten, kesäasukkaiden ja matkailijoiden yhteiseen käyttöön. Taloon rakennettiin myös näyttely- ja myymälätilat sekä kahvila. Rakennus edustaa oman aikansa tasoista puurakennustekniikkaa ja muodostaa nyt kirkonkylän keskusraitille visuaalisen keskipisteen. Rakennus kertoo samalla kaupallisten rakennusten historiasta.

“Lauttarannasta Marjanimeen läpi kansallismaiseman ajaessaan matkailija tuskin pysähtyi ennen päätepistettä. Nyt hän ei voi olla huomaamatta komeaa rakennusta; pysähtyy ja pistäytyy sisällä rakennuksessa. Hän tapaa hailuutolaisia, saa informaatiota saaresta ja voi ostaa hailuutolaisia tuotteita.” Aktiivitoimija, Hailuoto-seura ry.

KESTÄVÄT ENERGIARATKAISUT:

Vihannin Kantit Vihannin kotiseutukeskusta on kehitetty määrätietoisesti eri investointihankkeiden avulla. Kotiseutuyhdistys on kunnostanut useita historiallisesti merkittäviä rakennuksia, joita vuokrataan kokous- ja majoitustiloiksi. 1800-luvun lopun suojellussa rakennuksessa Villa Saarassa pyöritetään kyläkahvilaa. Rakennuksista löytyy myös näyttely- ja museotiloja. Viimeisimmässä hankkeessa kotiseutukeskuksen kiinteistöjen energiamuoto muutettiin maalämpöön, jotta kiinteistöjen ylläpitokustannukset saadaan pidettyä kurissa. Kotiseutuyhdistyksen työ on tärkeää kulttuurihistoriallisesti että palvelujen tuottajana.

“Kalusteista se alkoi. Tuoli- ja pianokaupasta tulikin koko talon kokoinen. Villa Saarasta tulee toiminnallinen keskus”, Anja Kaartinen, Vihannin Kotiseutuyhdistyksen pj.

Varvin Pooki Pienimuotoisempi, mutta mielenkiintoinen esimerkki energiahankkeesta on Varvin Pooki, jossa kodan rakentamisen lisäksi kota sähköistettiin uusiutuvalla energialla - tuulivoimalla ja aurinkoenergialla. Aikaisemmin alueella ei ollut asukkaille yhteisiä kokoontumistiloja, joten hanke lisäsi samalla alueen yhteisöllisyyttä ja talkoohenkeä. Kota toteutettiin kaupungin kyläyhdistykselle luovuttamalle paikalle, jossa rantalentopallokenttä ja uimapaikka olivat jo valmiina. Kotaan mahtuu 40-50 henkeä.

VIIHTYISÄ YMPÄRISTÖ:

Vihannin jatulintarha Asukasyhdistys Vihannin Rintin hankkeessa rakennettiin luonnonkivilabyrintti täydentämään Vihannin kirkonkylän kulttuurikeskusta. Kiviaitaa rakennettiin 210 metriä. Jatulintarha on ympäristötaideteos, mutta samalla lapsille ja perheille suunnattu toiminnallinen alue. Paikkakuntalaisten lisäksi kivitarta on herättänyt kiinnostusta myös matkailijoiden parissa. Jatulintarha koottiin kokonaan talkoilla ja talkootyötunteja hankkeeseen tehtiin satoja, jopa tuhansia.

Arboretum Pyhäjoella Parhalahden Puutarhayhdistys perusti yleishyödyllisen investointituen avulla kasvipuiston, jossa esitellään erilaisia Pohjois-Suomessa viihtyviä puu- ja pensaslajeja sekä muita kasveja. Aina avoinna olevasta puistosta löytyy satoja eri lajeja. Puisto toimii alueen asukkaiden virkistysalueena, koululaisten oppimisympäristönä sekä matkailijoiden retkikohteena. Puutarhayhdistyksestä on mahdollista saada asiantuntija kertomaan alueen kasvistosta.

PERINTEISTÄ AMMENTAEN:

Taito-Raah Taito Pohjois-Pohjanmaan Raahen toimipisteen toteuttamassa kehittämishankkeessa haluttiin tukea käsi- ja taideteollisuusalan yritysten toimintaa verkostoitumisen ja osaamisen lisäämisen kautta. Lyhyiden kurssien, yrittäjien osaamista esiin tuovien käsityöläistapahtumien ja Taitokeskuksessa järjestettyjen näyttelyiden kautta käsityöläisten yhteistä tekemistä saatiin mukavasti jalalle. Käsityöyrittäjien ja -harrastajien yhteydenpitoa vietiin eteenpäin. Erillisessä yritystukihankkeessa luotu Raahelanka on nyt myyntituote Taitokeskuksessa.

Tarinoita Mankilasta Mankilan Kyläseuran hankkeessa kerättiin kylään liittyviä tarinoita paikallisista ilmiöistä, ihmisistä, paikoista ja tapahtumista. Kerätyistä tarinoista koottiin Mankilan Tarinakartta sekä Tarinoita Mankilasta -kirjanen. Hankkeen aikana pidetyt yleisötilaisuudet lisäsivät kylän yhteishenkeä ja erityistä kiitosta annettiin seniori-ikäisten huomioimisesta ja hiljaisen tiedon siirtämisestä. Myös kylän nuoria innostettiin tarinaoppaiksi. Yleisötilaisuuksissa ideoitin kirjastokahvila, joka jatkaa toimintaansa edelleen.

Kehittämishanke sai jatkoa Pohjois-Pohjanmaan Kulttuurirahaston rahoituksesta, jonka myötä Mankilaan tehtiin tarun mukaiset patsasjätit Kiljo ja Koljo. Kylän pitkäjänteinen kehittämistyö palkittiin vuoden 2015 maakunnan kylä -tittelillä.

Maatalouskonemuseo Tyrnävän kotiseutu- ja museoyhdistys halusi säilyttää vanhaa maatalouskoneperinnettä, joten yhdistys toteutti investointi- ja kehittämishankkeen maatalouskonemuseon toteuttamiseksi. Investointihankkeessa rakennettiin konemuseohalli ja tehtiin piha-alueelle salaojitus sekä parkkipaikat. Kehittämishankkeen puitteissa alan ammattilainen koki konehalliin näyttelyn vanhoista maatalouskoneista. Jo ensimmäisenä kesänä maatalouskonemuseo keräsi bussilasteittain kävijöitä.

VAHVA METALLI:

Makotec Oy Yritys perustettiin vuoden 2009 alussa tuottamaan rakennus- ja koneistusalan palveluja. Kolmen erillisen investointihankkeen avulla vahvistettiin yrityksen koneistuspuolta lisäten mm. CNC-koneistuskeskusten määrää yhdestä kolmeen. Investointien avulla yritys pystyi tarjoamaan asiakkailleen uusia palveluja, jolloin tilauskanta lisääntyi merkittävästi ja yritykseen palkattiin kaksi uutta työntekijää. Yritys valmistaa mm. formula-autojen mittatilausosia.

Kuva: Seija Jussinniemi

YHTEISTYÖN VOIMA:

Kinttopolut Merkittävä yhteistyön ja yhteisöllisyyden osoitus oli Vihannin kinttopolkureitistön rakentaminen. Hankkeessa Vihannin kaikki yhdeksän kylää tekivät yhteistyössä yli 100 km pituisen vaellus- ja ulkoilureitistön taukopaikkoineen yhdistämään kyliä. Reitistön teossa hyödynnettiin paikallishistorian ja luonnon nähtävyyksiä. Talkootöiden määrä vain 20 000 euron hankkeessa nousi huomattavaksi.

Lähidemokratiaa Vihannin ja Raahen kuntaliitoksen myötä kasvoi tarve asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien lisäämiselle. Raahen Kylät ry:n esiselvityshankkeessa luotiin paikallisen vaikuttamisen mallia. Hanke käynnisti Raahen kaupungin lähidemokratian kehittämisprosessin. Kaupunki perusti KuKe-työryhmän laatimaan esityksen siitä, millainen olisi Raahen lähidemokratia-malli tulevaisuudessa. Työryhmässä oli mukana kaksi Norsun edustajaa ja malli valmistui vuoden 2014 lopussa. Tämän jälkeen prosessia on viety eteenpäin kaupungin hallintouudistuksen yhteydessä. Hallintouudistuksen pitäisi valmistua vuoden 2016 aikana.

MATKAILU:

Virkkulan lintutorni Limingan alue on vahvasti profiloitunut lintumatkailukohteeksi. Luontokeskuksen salaman polttaman lintutornin tilalle rakennettiin uusi arkkitehtuurinen ja esteettömän liikkumisen mahdollistava torni. Kohde on olennainen osa Luontokeskuksen kokonaisuutta, joten sen uudelleenrakentaminen oli tärkeää niin kunnalle, Luontokeskukselle kuin alueen lintumatkailuyrittäjille ja -harrastajillekin.

Lintu- ja valokuvausoppaat Luontomatkailun, erityisesti lintuopastominnan, kehittämisen pullonkaulana on ollut alan yleisen toimintaohjeiston puuttuminen. Hankkeessa pilotoitiin oppaiden koulutukseen suunnattua workshop-kokonaisuutta ja luotiin alan oppaille osaamisvaatimusten standardi. Hankkeen avulla Limingan alueelle saatiin lisää asiantuntevia lintu- ja valokuvausoppaita, mikä on auttanut kasvattamaan alueen mainetta hyvänä lintumatkailukohteena.

Lohenpyrstön leirintäalue Raahessa ei ollut nykymatkailijoiden vaatimustasoa vastaavaa leirintäaluetta, joten sellainen perustettiin yhdistyksen voimin. Lohenpyrstön alueelle rakennettiin tasokas caravan-alue huoltotiloineen ja lasten leikkipaikkoineen. Lämmitysmuotona rakennuksissa on maalämpö. Aluetta on kehitetty jatkuvasti toiminnan liikkeelle saaneen hankkeen jälkeenkin, pääasiassa yhdistyksen omin varoin, mutta myös EU-rahoituksen avulla.

Hanke on ollut hyvä asia koko Raahen alueen turismille. Alue on meren rannassa ja tarjolla on monenlaisia aktiviteetteja. Kaupungin palvelut ja tapahtumat sekä luontopolku ovat lähellä. Karavaanareiden toiminta on nyt vakiintunut ja hyvän sijainnin ansiosta asiakkaat ovat löytäneet alueen. Leirintäalue on suosittu kohde myös kansainvälisten matkailijoiden keskuudessa.

2.4.5. Alueiden väliset ja kansainväliset hankkeet

Alueiden välisten ja kansainvälisten hankkeiden tavoitteena oli löytää uusia yhteistyökuvioita, saada uutta näkökulmaa kehittämistyöhön sekä siirtää hyviä käytäntöjä alueilta toisille. Alueiden välisiä hankkeita rahoitettiin kymmenen.

Nouseva Rannikkoseutu ry toteutti itse useita alueiden välisiä hankkeita omalla ja ELY-keskuksen rahoituksella. Pääpaino hankkeissa oli kylien kehittämisessä, lähiruuan tarjontaan ja kysyntään liittyvissä haasteissa sekä Leader-ryhmän oman toiminnan kehittämisessä. (ks. lisää luku 3)

Varsinaisia kansainvälisiä kumppanuushankkeita ei Nouseva Rannikkoseutu ry:n alueella toteutettu ohjelmakaudella 2007-2013, vaikka tavoitteena oli kaksi hanketta. Kansainvälisyys oli kuitenkin osana muutamissa kehittämishankkeissa, kuten Mankilan Kyläseuran Tarinoita Mankilasta -hankkeessa sekä Leader-ryhmän omissa Lähipuoli, InnoLeader ja Yhteisöhautomo-hankkeissa. Kansainvälisiltä opintomatkoilta haettiin malleja mm. teemapohjaiseen kehittämiseen.

***Pohdintaa:** Kansainvälisyys ei toteutunut Nouseva Rannikkoseutu ry:n alueella toivotulla tavalla ohjelmakaudella 2007-2013. Ohjelmakauden kokonaisrahoitus oli miljoona euroa haettua vähemmän ja siten alueen tarpeisiin nähden riittämätön, joten Leader-ryhmän hallitus päätti kehittämistyössä keskittyä kansainvälisen yhteistyön sijaan paikalliskehittämiseen.*

Kansainväliset hankkeet ovat työläitä rakentaa, sillä kansainvälinen yhteistyö vaatii paljon yhteydenpitoa ja alkuvalmisteluja jo ennen varsinaisia hankkeita. Leader-ryhmällä ei ollut resursseja palkata työntekijää auttamaan kenttää hankkeiden valmistelussa. Jatkossa olisi tärkeää saada rahoitusta kv-työntekijän palkkaamiseen. Vain riittävällä Leader-ryhmän omalla panoksella pystytään tuomaan kansainvälistymisen mahdollisuuksia alueen toimijoiden saataville.

2.4.6. Erityisympäristötuet

Ohjelmakaudella 2007-2013 rekisteröityneet yhdistykset pystyivät hakemaan erityistukisopimuksia perinnebiotooppien hoitoon ja maatalouden monivaikutteisten kosteikkojen perustamiseen. Yhdistysten hakemista erityisympäristötuki-hankkeista ELY-keskus pyysi lausuntoa paikallisilta Leader-ryhmiltä. Lausuntoa pyydettiin tuen myöntämisen tarkoituksenmukaisuudesta paikallisen kehittämissuunnitelman tavoitteiden kannalta. Erityisympäristötuki-hankkeita osoitettiin Leader-ryhmälle koko ohjelmakauden aikana kaksi kappaletta, joista toinen käsitteli perinnebiotooppien hoitoa ja toinen kosteikon perustamista.

***INFO:** Perinnebiotoopit ovat perinteisten maankäyttötapojen, pääasiassa niiton, laidunnuksen ja lehdestyksen muovaamia ja ylläpitämiä, luonoltaan monimuotoisia alueita. Tuen tavoitteena oli edistää aktiivisesti ja suunnitellusti maiseman ja luonnon monimuotoisuutta. Maatalouden monivaikutteisten kosteikkojen perustamisessa tavoitteena oli, että osa pelloilta tulevasta kiintoaineksesta ja ravinteista jää kosteikkoon ennen vesistöön laskemista. Monivaikutteisuuksella tarkoitetaan, että kosteikko toimii samalla linnuston ja muiden kosteikkolajien elinympäristönä.*

***Pohdintaa:** Leader-ryhmissä ei ollut riittävästi osaamista erityisympäristötuki-hankkeiden aktivoimiseen, eikä myöskään resursseja palkata siihen osaavaa henkilöstöä. Sen vuoksi hankkeiden määrä jäi vähäiseksi niin valtakunnan kuin Nouseva Rannikkoseutu ry:n osalta. Leader-ryhmien lausunnot hankkeiden tarkoituksenmukaisuudesta eivät tuoneet lisäarvoa hankkeiden toteuttamiseen. Valtakunnallisten tulosten perusteella oikea johtopäätös oli se, että kyseistä toimintatapaa ei enää jatketa uudella ohjelmakaudella, vaan kaikki erityistukisopimukset käsitellään ELY-keskuksissa.*

2.4.7. ELY-keskukselle rahoitettavaksi siirretyt hankkeet

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus ja Leader-ryhmät linjasivat ohjelmakauden alussa, että Leader-ryhmät rahoittavat pääosin pieniä 1-5 htv työllistäviä mikroyrityksiä ja paikallisia yleishyödyllisiä hankkeita. ELY-keskus keskittyi hieman suurempiin yrityksiin ja maakunnallisiin kehittämishankkeisiin. Pääsääntöisesti yhdessä tehdyt linjaukset osoittautuivat toimiviksi.

Ohjelmakauden aikana Leader-ryhmä siirsi joitakin valmistelemaan paikallisia yleishyödyllisiä hankkeita sekä isompia yritystukia ELY-keskuksen rahoitettaviksi. Näin etenkin kauden lopulla, koska ELY-keskuksella oli rahoituskehystä sitomatta, kun taas Nouseva Rannikkoseutu ry:n kehys oli jo lähes kokonaan käytetty. Tällaisia hankkeita olivat Nouseva Rannikkoseudun alueella mm. Vauhtimaan kehityshanke, Hai-Art, Limingan pääsiäistapahtuma Via Dolorosa sekä Vekalan riippusilta. Hankkeiden toteutumisella oli iso merkitys alueelle ja ilman rahoitusta ne olisivat jääneet toteutumatta.

2.4.8. Hylätyt ja peruuntuneet hankkeet

Nouseva Rannikkoseutu ry:n hallitus teki kielteisen päätöksen tai pöydälle jättämispäätöksen 67 hankkeeseen maaseuturahaston osalta. Hankehakemus hylättiin hallituksessa useimmiten siksi, ettei hanke vastannut erityisohjelman tavoitteisiin, väärästi kilpailutilannetta alueella, oli yhdistyksen tai yrityksen perustoimintaa tai ei ollut kustannustehokas. Koko kaudella vain yhdelle hankkeelle ELY-keskus ei myöntänyt tukea laillisuusperustein. Yritystukien osalta osa hallituksen myöntämistä hankkeista peruuntui mm. yritystoiminnan muutosten tai yleisen taloudellisen tilanteen vuoksi. Peruuntuneiden hankkeiden osalta rahat palautuivat loppuohjelmakautta lukuunottamatta Leader-ryhmälle uudelleen myönnettäväksi.

3. YHDISTYKSEN OMA HANKE- JA KEHITTÄMISTOIMINTA

Leader-ryhmä voi itse hallinnoida hankkeita ja hakea rahoitusta niihin joko omasta kehyksestä tai muilta rahoittajilta. Ohjelma-kaudella 2007-2013 Nouseva Rannikkoseudulla oli kuusi omaa hanketta, joista yhden, Yhteisöhautomo-hankkeen, rahoittajana toimi Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.

Pohdintaa: *Leader-ryhmän omat hankkeet edesauttoivat ohjelmassa määriteltujen strategisten painopisteiden toteutumista ja ne toimivat kentän näkökulmasta ns. sateenvarjohankkeina. Hankkeiden avulla saatiin aktivoitua uusia toimijoita kehittämistyöhön, vaihdettua hyviä käytäntöjä alueen sisällä sekä haettua toimintamalleja omalle alueelle. Hankkeiden merkitys toimijoiden osaamisen lisäämisessä näkyy etenkin sosiaalisen viestinnän sekä yhdistystoiminnan ja liiketoiminnan osaamisen kasvuna. Hankkeiden avulla luotiin uusia yhteistyöverkostoja kehittämiseen ja hankkeiden toteuttamiseen. Hankkeiden aikana voitiin kokeilla myös uusia toiminnallisia avauksia kehittämistyöhön.*

3.1. Kylätoiminnan kehittämishankkeet

Nouseva Rannikkoseutu toteutti kolme omaa kylien kehittämishanketta. Hankkeet toteutettiin alueiden välisinä, yhteistyössä maakunnan muiden Leader-ryhmien kanssa. Kehittämishankkeissa lähtökohtana oli ruohonjuuritason toimijoiden aktivointi ja verkottaminen. Kylien ja yhteisöjen suunnitelmallisen kehittämisen kautta pyrkimyksenä oli uuden, pysyvän toiminnan luominen alueelle. Kylähankkeet muodostivat tavoitteellisen jatkumon, jossa seuraava hanke laajensi aikaisemman hankkeen toiminta-aluetta ja syvensi toimintaa paikallistasolla.

Kylä-kunta yhteistyön kehittäminen -esiselvityshanke

Ensimmäinen kylien kehittämishanke toteutettiin vuonna 2009 ja pilottikohteena olivat Limingan kunta ja kylät. Hankkeessa kartoitettiin uusia toimintamalleja kylien kehittämiseen ja toimijoiden väliseen yhteistyöhön. Hankkeen aikana perustettiin uusia kyläyhdistystä sekä laadittiin kylien yhteinen kyläsuunnitelma. Kylät käynnistivät yhteisen kylätapahtuman, Liminkalaiset, joka jatkuu yhä. Hankkeen aikana aloitettiin Kyläparlamentti-toiminta, jossa kuntalaiset kokoontuvat keskustelemaan ajankohtaisista yhteisistä asioista ja kehittämisen tarpeista.

”Kyläyhdistysten ja kyläparlamentin vuosi Limingassa. Kyläyhdistyksissä on otettu kylien yhteinen toimintamuoto hyvillä mielin vastaan. Ensimmäiseen tapaamiseen osallistui aktiiveja jokaiselta kylältä. Kyläparlamentti on yksittäisen kyläaktiivin silmin hyvä ja helppo kanava vaihtaa kuulumisia, tehdä yhteisiä juttuja, tavata muiden kylien toimijoita ja pitää kehittämisteemaa esillä. Sekin on osoittautunut onnistuneeksi ratkaisuksi, että kyläparlamenttiin osallistumista ei rajoiteta.” Sanna Savolainen, Ala-Temmeksen Kyläyhdistyksen puheenjohtaja, kunnanvaltuutettu ja yrittäjä (Liminka kuntatiedote 1/2010)

Kylissä on voimaa -hanke

Nouseva Rannikkoseutu toteutti Kylissä on voimaa -hanketta Lumijoen, Pyhäjoen, Siikajoen ja Limingan alueella vuonna 2010. Hankkeella laajennettiin esiselvityshankkeessa luotua toimintamallia uusille alueille. Samalla kyliä kannustettiin viemään yhteistyössä kunnan kanssa eteenpäin kylien viihtyisyyttä ja vetovoimaa lisääviä hankkeita. **Lisäksi** vahvistettiin kylien sisäistä yhteisöllisyyttä ja kyläasioista tiedottamista.

Hankkeen aikana järjestettiin 62 aktiivinti- ja kehittämisiltaa, kuten koulu- ja nuorisotilaisuuksia yhdistystoimintaan ja viestintään sekä opintomatkoja kylätalot-teemalla. Toimintaan osallistui yli 430 henkilöä. Lähes jokaiselle kylälle valmistui taulukkomuotoinen kyläsuunnitelma ja kuntakohdaiset kylien yhteiset suunnitelmat. Kyläsuunnitelmien pohjalta käynnistettiin kylien omia pieniä hankkeita, kuten yhteisten kokoontumispaikkojen kunnostuksia, uusia tapahtumia tai leikkikenttätöimintää kylätaloilla. Nuorten toimintaa tukevia hankkeita käynnistettiin 18 kpl.

Yhteisöhautomo-hanke

Nouseva Rannikkoseutu jatkoi vuonna 2011 kylähankkeiden sarjaa kolmivuotisella Yhteisöhautomo-hankeella, jonka tavoitteena oli paikallisyhteisöjen toiminnan, lähipalveluiden ja viestinnän kehittäminen. Hanketta toteutettiin koko toiminta-alueella.

Maaseudun toimijoiden aktivoimisen ja verkostoitumisen ohella hankkeessa panostettiin maaseutukulttuurin ja tapahtumatarjonnan kehittämiseen sekä kylätoiminnan näkyvyyden parantamiseen. Kyläsuunnitelmien teko, lähidemokratian edistäminen ja uusien hankeaihioiden käynnistäminen olivat toiminnan keskiössä. Aikaisempiin kylähankeisiin verrattuna kylien liiketoiminnallisen osaamisen ja kylätalojen toiminnallisuuden vahvistaminen sekä nuorten aktivointi olivat vahvemmin esillä.

Hankkeen aikana järjestettiin yli 140 erilaista aktivointi- ja verkostoitumistilaisuutta, tapahtumaa, koulutusta, opintomatkaa tai retkeä, joilla tavoitettiin liki 2000 paikallistoimijaa. Konkreettisina tuloksina syntyi mm. viisi uutta kyläyhdistystä tai kylien ja kunnan yhteistyömuotoa, 10 muuta yhteistyöverkostoa hankkeiden ja tapahtumien toteuttamiseen, seitsemän uutta tapahtumaa (jotka ovat jatkuneet omillaan), 23 kyläsuunnitelmaa sekä yhdeksän uutta lähipalvelua, lähinnä yhteisiä kokoontumism- tai harrastepaikkoja. Hankkeen aikana tavoitettiin 56 kylää toiminta-alueen 65 kylästä.

Hanke oli mukana käynnistämässä mm. Raahen lähidemokratia-hanketta ja Vihannin kylien Kinttupolku-reitistöhanketta. Hankeihtiä työstettiin myös Tiyrnävällä ja Siikaajoella. Hanke oli mukana vaikuttamassa Siikaajoella kunnan omistaman saaren saamisessa yleishyödylliseen käyttöön ja Pyhäjoen kunnan Elävät kylät -kilpailun käynnistämisessä.

Uusina toiminnallisina avauksina syntyivät kyläkartat kyläsuunnitelman visuaalisempaan muotoon, kokoontumisajat kylien verkostoitumiseen, kyläkierrokset kotiseutututemuksen ja yhteisöllisyyden vahvistamiseen sekä eri toimijoista koostuvien kulttuurin voimaryhmien perustaminen tapahtumien tuottamiseen. Hankkeen hyvistä käytännöistä voi lukea lisää Yhdessä tehden - hyviä käytäntöjä paikallisyhteisöjen toiminnan kehittämiseen oppaasta.

Pohdintaa: Yhteisöhautomo-hankkeen merkitys maakunnan Leader-ryhmien yhteistyön tiivistämisessä oli suuri. Säännölliset tapaamiset pohjustivat mm. yhteisten työtapojen kehittelyä. Hankkeiden myötä hyvien käytäntöjen vaihtaminen koko maakunnan tasolla ja työntekijöiden erilaisen osaamisen hyödyntäminen oli helpompaa. Pitkäkestoisuus ja ulkopuolinen apu on kyllien kehittämisessä jatkossakin tarpeen, koska polku ideasta toteuttamiseen vie oman aikansa vapaaehtoisvoimin tehtävässä kehittämistyössä.

3.2. Lähipuoli-esiselvityshanke

Eis selvityshanke toteutettiin yhteistyössä Kem in Seudun 4H-yhdistyksen kanssa Peräpohjolan Kehitys ry:n ja Nouseva Rannikkoseutu ry:n toiminta-alueilla ke väästä 2011 ke vääseen 2012. Hankeella edistettiin elintarvikealan verkostoitumista sekä li sättiin kuluttajien ja kaupan tietoisuutta lähiruoan mahd ol lisuuksista. Hankkeen aikana selvitetiin lä hituotteiden tarjontaa ja kysyntää alueella sekä etsittiin siirrettäviä toimintamalleja lähiruoan saamiseksi kuluttajien ulottuville.

Hankeen avustuksella aloitti toimintansa mm. Vihannin ruoka-
piiri, jossa tilausten vastaanottajana ja jakajana toimii Vihannin
4H-yhdistys. Hanke toteutti kaksi alueen tuottajille suunnattua
opintomatkaa, jotka suuntasivat Meri-Lapin ja Rannikkoseudun
lähiruoka ja -tuote kohteisiin. Ranskan opintomatalla tutustut-
tiin uusiin lähiruokakonsepteihin ja liiketoimintamalleihin, kun-
ten vuosimaksuun perustuvaan sopimusviljelyyn, jossa viljelijä
tuottaa viikottaiset vihannekorit asiakkaille. Tällä hetkellä Tyr-
nävällä toimii vastaaventyypinen Minnamaa-yhteisöviljely.

Hankkeen aikana yrttejä viljelevät toimijat kokoontuivat miettimään yhteisiä toimintamalleja. Tapaamisten tuloksena muodostui yrttien kasvattajien verkosto, joka jatkoi kehittämistoimintaa Nouseva Rannikkoseutu ry:n hallinnoimassa yritysryhmä -hankkeessa (ks. lisää kappale 3.4.)

Pohdintaa: Kiinnostus lähiruokaa kohtaan kasvoi ohjelmakauden aikana selvästi. Esiselvityshankkeen päätyttyä jatkohankkeelle ei katsottu olevan Leader-ryhmän toimesta tarvetta, koska lähiruokahankkeita oli alueelle muiden toimesta käynnistyneet lyhyellä aikavälillä useampia.

3.3. InnoLeader-hanke

Nouseva Rannikkoseutu ry ja Päijänne-Leader ry käynnistivät vuonna 2013 alueiden välisen InnoLeader-hankkeen kehittämään yhdistysten toimintaa ja hallintoa sekä kansainvälisiä valmiuksia.

Hankkeessa toteutettiin kaksi kansainvälistä opintomatkaa, Irantiin ja Viroon. Molemmilla matkoilla teemana oli kylien ja teemapohjaisen matkailun kehittäminen. Opintomatkojen jälkeen järjestettiin työpajoja, joissa ideoitiin konkreettisia esityksiä alueen kansainvälisiksi toimenpiteiksi. Kansainvälistymisen lisäksi hankkeessa kehitettiin yhdistyksen toimintaa kokonaisvaltaisesti. Hyviä käytänteitä haettiin mm. hallitustyöskentelyyn sekä ajan- ja stressinhallintaan. Tavoitteiden toteuttamiseksi työhyvinvointiin kiinnitettiin huomiota ja toimintoja sähköistettiin (hallituksen sähköiset kokoukset, KyläLeader-hankkeiden sähköinen haku, sähköinen jäsenkirje, yhteiset sähköiset työalustat).

Nuorisoleaderin (ent. KyläLeader) osalta sähköistä käytäntöä vietiin vielä pidemmälle suunnittelemalla mobiilisovellusta, jonka kautta koko hankeprosessi voitaisiin hoitaa ja joka samalla innostaisi nuoria kokeilemaan rahoituksen käyttöä. Mobiilisovelluksen suunnittelu annettiin Demolan tehtäväksi. Demola on oppimisympäristö, jossa Oulun seudun ammattikorkeakoulun ja Oulun yliopiston eri alojen opiskelijat ratkaisevat toimeksiantaja-yritysten ongelmia. Hankkeen aikana laadittiin ehdotus mobiilisovelluksesta ja projektia jatketaan Leader-ryhmän muun toiminnan puitteissa.

InnoLeader-hankkeessa laadittiin myös laatukäsikirja, viestintäsuunnitelma ja henkilöstösuunnitelma ja henkilöstöä koulutettiin sosiaalisen median viestintään. Henkilöstö- ja viestintäsuunnitelmien laatiminen liittyi kiinteästi laatutyö-prosessiin (ks. lisää kappale 1.4.).

Pohdintaa: Paikalliskehittäminen vaatii toimihenkilöiden ja hallituksen jäsenten jatkuvaa osaamisen päivittämistä sekä yhdistyksen sisäisten prosessien ja työkalujen kehittämistä. Kaiken kaikkiaan InnoLeader -hankkeen aikana kehitettiin Nouseva Rannikkoseutu ry:tä yhä vahvemmaksi ja tehokkaammaksi paikalliseksi kehittäjäorganisaatioksi. Ilman hankkeen tuomia lisäresursseja näin laajamittaista toiminnan kehittämistä ei olisi voitu toteuttaa.

Opintomatkojen tärkeää antia oli verkostoituminen. Verkostoja luotiin sekä kansainvälisesti että erityisesti opintomatkoihin osallistuneiden kesken. Hallituksen jäsenet kokivat erittäin tärkeäksi luontevan vuorovaikutuksen, joka syntyy toisiin tutustumisen myötä. Päätöksenteko ja eri näkökulmien esittäminen ja perustelu on hallituksen kokouksissa helpompaa, kun ihmiset tuntevat toisensa.

3.4. Yrttien käyttö eläinten hyvinvoinnissa -yritysrhythankke

Yrttiurtaajat on kahdeksan maaseutuyrityksen verkosto Pohjois-Pohjanmaalla. Verkoston yritykset hyödyntävät liiketoiminnassaan pohjoisen yrttejä. Yrittäjillä on vankka kokemus yrttien käytöstä hyvinvoinnin tukemisessa.

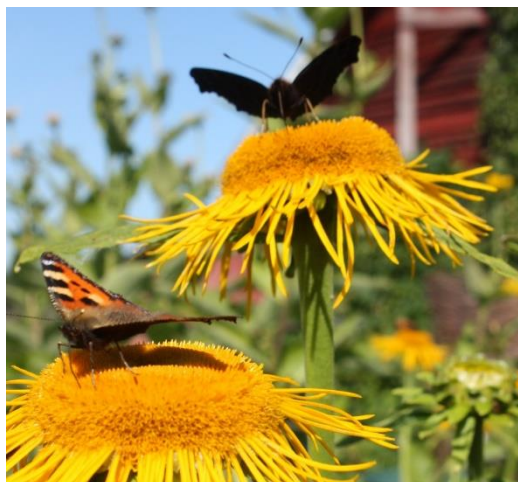
Yritysrhythankkeen käynnistämisen myötä yritykset aloittivat yhdessä eläimille ja ihmisille suunnatun tuotepereheen tuotestamisen ja valmistamisen. Hankkeen tavoitteena oli vahvistaa yrttielinkeinon toimintaedellytyksiä sekä hakea uusia toimintamalleja ja liiketoiminnan kasvua. Samalla haluttiin lisätä yrittäjien välistä yhteistyötä, vahvistaa osaamista, tuotteistaa uusia yrttivalmisteita, luoda uudenlainen toimintamalli ja yhteinen brändi sekä kehittää myyntikanavia.

Hankkeen aikana selvitettiin hyvinvointituotteiden markkinoita ja opiskeltiin sitä koskevaa lainsäädäntöä ja valvontaa. Työpajoissa kokeiltiin erilaisten erikoisrehujen ja hyvinvointituotteiden valmistusta. Pajoissa syntyi uusia uutteita, yrttiseoksia, haudepakkauksia ja erilaisia salvoja ja geelejä. Yrittäjät tekivät tuotekehitystä myös itsenäisesti ja tuotteita testattiin vapaaehtoisilla sekä maa-, hevos- ja lammastiloilla.

Yrittäjät organisoituivat perustamalla osuuskunta Yrttiajan. Hankkeessa kehitettiin yhteisen Yrttiaika-brändin alle kaikkiaan 30 ihmisille ja eläimille tarkoitettua tuotetta. Verkkokauppa aukaistiin syksyllä 2014 osoitteeseen www.yrttiaika.fi.

Yrttien käyttö eläinten hyvinvoinnissa -hanke osallistui valtakunnalliseen Parhaat käytännöt 2014 kilpailuun voittaen elinkeinot ja yrittäjyys -sarjan.

Puutarha Ryytirannan yrittäjä Eija Marjomaa kertoo toiminnasta: ”Jokainen kehittää omia tuotteitaan ja yhteisissä palaverissa keskustellaan, voidaanko niitä ottaa yhteisiksi tuotteiksi. Yksittäiselle yrittäjälle on iso juttu tehdä esim. oma verkkokauppa. Nyt ei tarvitse itse tehdä kaikkea, vaan asioita tehdään yhdessä ” (Maaseutu plus 5/2014)

3.5. KyläLeader

Ohjelmakaudella 2007-2013 Nouseva Rannikkoseutu ry otti käyttöön oman, kansallisella rahoituksella toimivan KyläLeader- rahoituksen. Ensimmäiset KyläLeader-tuet myönnettiin keväällä 2010. Vuoden 2014 alussa rahoituksen sääntöjä tarkistettiin, hakuprosessi sähköistettiin ja tukimuodon nimeksi vaihdettiin Yhteisö- ja Nuorisoleader. Muutosten taustalla oli halu yhtenäistää käytänteitä maakunnan Leader-ryhmien kanssa, joilla on käytössään vastaava rahoitusmuoto.

Tukimuoto on tarkoitettu toiminta-alueen yhdistysten ja nuorten ryhmien pieniin projekteihin. Rahoitettavien projektien teemaa ei ole rajattu ja hallitus teki vain muutamia linjauksia ei rahoitettavista asioista. Myönnetty tuki oli 100-500 euroa per hanke. Rahoitusta myönnettiin esim. tapahtumien järjestämiseen, harrastusvälineiden hankintaan, opintomatkoihin ja erilaisiin kunnostusprojekteihin.

KyläLeaderistä myönnettiin vuosina 2010-2013 tukea 100 hankkeelle (liite 4). Hankkeisiin käytettiin rahaa n. 55 000 euroa. Hankkeista lapsiin ja nuoriin kohdistui 53, ja näistä nuorten itsensä toteuttamia hankkeita oli 16. Uusia toimijoita, joilla ei ollut aikaisempaa hankekokemusta, oli valtaosa hakijoista.

***Pohdintaa:** "Toimiva systeemi, jota voi suositella kavereillekin". KyläLeader-rahoitusmuoto on kentällä koettu tarpeelliseksi, toimivaksi ja helpoksi. Hankkeiden aikana yhteistyö on lisääntynyt ja tuella on pystytty toteuttamaan pieniä, mutta tärkeitä asioita. Hankkeet ovat yhdistäneet kyläläisiä paikallisiin nuoriin ja yrittäjiin. (Haastattelu hanketoimijoille 1/2015)*

Leaderin näkökulmasta KyläLeader on mahdollistanut nopean reagoinnin kentän tarpeisiin. Rahoitusmuoto on toiminut hyvinä aktivoinnin apuvälineenä yhdistyksen strategisissa kylä-hankkeissa. Tukimuodon kautta on saatu kehittämiseen mukaan uusia toimijoita. Erityisesti rahoitus on tarjonnut nuorille aidon keinon olla itse toteuttamassa asioita. Samalla tietoisuus Norsusta on kasvanut.

Hanke-esimerkkejä

Pikkujyväjemma-kerhossa opeteltiin kasvinviljelyn perusteita. Mankilan Kyläseuran esi- ja alakouluikäisille tarkoitettu kerho aloitti toimintansa kesällä 2013. Kerhossa kokoontui viikoittain 10-15 lasta. Paikallislehden tehty juttu löysi tiensä myös Radio Suomipopin Aamulypsy-ohjelmaan. Sadonkorjuun jälkeen kerholaiset kokkasivat pikkupurtavaa ja jäipä yrttejä kyläpäivien myyntikojullekin. Kerholaiset kävivät lasten maatalousnäyttelyssä ja värkkäsivät viljelyn ohella mm. linnunpelättimen kasvimaalle. Kerhon toiminta jatkui yleiskerhona talven yli. Kerho valittiin KyläLeader-stipendin saajaksi 2013, koska oman kasvimaan hoitamisen kautta lapset oppivat arvostamaan samalla sekä ruokaa että maaseutua.

Boulderoitiseinä-hankkeet toivat KyläLeader-stipendin vuonna 2012 Rantakylän ja Virkkulan kyläyhdistykselle. Hankkeet olivat ajan hermolla, koska kiipeilystä kiinnostuneiden määrä on koko ajan kasvussa. Kiipeilytoimintaa on yhdistyksen toimesta kehitetty pitkäjänteisesti ja hanke on saanut mukaan myös lapset ja nuoret. Alkuperäisidea oli lähtöisin juuri kylän lapsilta ja nuorilta. Kiipeilyseinä-hankkeet ovat hyvä esimerkki ei niin tyypillisestä maaseudun kehittämishankkeesta.

Rukkis-projekti on hyvä esimerkki nuorten aktivoinnista. Keväällä 2010 Parhalahden kyläyhdistys kutsui nuoret ideoimaan entisen rukoushuoneen kunnostamista nuorten tilaksi. Tilojen kunnostaminen talkoilla tehtiin nuorten ehdoilla. Kyläyhdistys toimi nuorten tukena ja laittoi kunnostamiseen omaakin rahaa, jotta Rukkikselle saatiin mm. sähköt. Pintaremontin ohella hankittiin sisäpelejä ja tehtiin pihalle lentopallokenttä. Nuoret vastaavat itse kunnossapidosta ja järjestyksen ylläpidosta, ja nyt paikka houkuttelee nuoria naapurikylistäkin.

3.6. Muu toiminta

Nouseva Rannikkoseudun vuosikokouksessa palkitaan omalla alueella aktiivisesti toimiva maaseudun kehittäjä norsu-kiertopalkinnolla. Palkinto jaettiin ensimmäisen kerran vuonna 2008. Vuodesta 2013 alkaen on palkittu myös vuoden tulokas ja virkamies sekä paras KyläLeader-hanke 200 euron jatkototeutusrahalla. Palkittavat valitsi Nouseva Rannikkoseutu ry:n hallitus (liite 5).

Kuva: Minna Karvinen

4. ONNISTUMINEN ALUEKEHITTÄJÄNÄ

Nouseva Rannikkoseutu ry:n alueen toimintailmapiiri ja yhteistyökulttuuri olivat ohjelmakauden 2007-2013 lopussa vakaalla ja kestäväällä pohjalla. Monia asioita saatiin vietyä eteenpäin ja toiminta sai myös valtakunnallista näkyvyyttä ja tunnustusta. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että erityisohjelman tavoitteet saavutettiin varsin hyvin. Monet määrällisistä tavoitteista ylitetiin reilusti.

4.1. Kehittämishojelman toteutuminen

Nouseva Rannikkoseutu ry määritteli erityisohjelmassa ”Kilpailusta kumppanuuteen” tavoitteet, joihin toiminnalla pyrittiin ohjelmakaudella 2007-2013. Määrällisten tulosten avulla tavoitteiden toteutumista oli kohtuullisen helppo seurata. Laadullisten tavoitteiden saavuttamisen arviointi on jo huomattavasti vaikeampaa. Toimijat kyllä huomaavat muutoksen alueen tilanteessa, mutta sen osoittaminen objektiivisesti tai ilman määrällisiä tuloksia on hankalaa.

Määrällisten tavoitteiden toteutuminen

Ohjelmakaudelle asetetut tavoitteet pohjasivat edellisten ohjelmakausien kokemuksiin sekä tietoon uudella ohjelmakaudella käytettävissä olevasta rahoituksesta ja tukivälineistä. Tavoitteita määrittivät myös alueanalyysin tulokset ja alueen haluttu tavoitetilä sekä yhdistyksen tekemät strategiset valinnat (taulukko 2).

Muita määrällisiä tuloksia Nouseva Rannikkoseudun järjestämiin koulutus- ja aktivointitilaisuuksiin osallistui vuosien 2007-2013 aikana yhteensä 2 703 henkilöä. Yhdistys oli mukana 109 muiden järjestämässä koulutus- ja aktivointitilaisuudessa. Näiden kaikkien tilaisuuksien osalta ei kirjattu osallistujamääriä, mutta määrä on joka tapauksessa suurempi kuin itse järjestettyihin tilaisuuksiin osallistuneiden määrä.

Taulukko 2. Ohjelmakaudelle 2007-2013 asetetut tavoitteet ja tulokset Nouseva Rannikkoseutu ry:n osalta.

TAVOITTEET	TULOKSET	JOHTOPÄÄTÖKSET
Rahoitettavia hankkeita 200 kpl, -joista yrityshankkeita 140 kpl -elämänlaadullisia hankkeita 60 kpl, joista kansainvälisiä hankkeita 2 kpl	246 kpl, -joista yrityshankkeita 174 kpl -elämänlaadullisia hankkeita 72 kpl, joista kansainvälisiä hankkeita 0 kpl	Hankkeita rahoitettiin tavoitteita enemmän. Määrällisesti yrityshankkeita oli 70 %, mutta julkisen tuen ollessa niissä pienempi, jaetusta rahoituksesta meni yrityshankkeille noin 40 %. Kansainvälisiä yhteistyöhankkeita ei toteutettu yhtään, mutta kolmessa hankkeessa kansainvälisyys oli vahvasti mukana.
Uusia yrityksiä 50 kpl	59 kpl	Uusien yritysten osalta tavoite ylitetiin. Vaikea on kuitenkin arvioida sitä, miten moni yritys olisi syntynyt ilman yritystukea.
Uusia työpaikkoja 130 kpl	142 kpl	Uusia työpaikkojen syntymistä on pystytty edesauttamaan jopa tavoitetta enemmän. Tulokseen voi olla tyytyväinen huomioon ottaen vaikean taloudellisen tilanteen ohjelmakauden lopussa.
Uudistettuja työpaikkoja 35 kpl	Säilytetyjä työpaikkoja 182 kpl	Säilytetyjen työpaikkojen osalta on vaikea sanoa, olisivatko työpaikat säilyneet ilman yritystukia ja miltä osin.
Tasa-arvonäkökulman toteuttamiseksi edellä mainitussa tavoitteessa naisten osuus tulee olla 25 % ja nuorten 10 %	Uusista työpaikoista naisten osuus oli 44 % ja nuorten alle 25-vuotiaiden osuus 13 % (säilytetyjen työpaikkojen osalta naisten osuus oli 32 % ja alle 25-vuotiaiden osuus 6 %)	Tasa-arvon voi näiden mittareiden perusteella katsoa onnistuneen.

TAVOITTEET	TULOKSET	JOHTOPÄÄTÖKSET
Kunnostettuja tai rakennettuja maisema- ja ympäristökohteita 4 kpl	8 kpl	Maisema- ja ympäristökohteista kuusi oli erilaisia virkistys-/ulkoilualueita ja kaksi oli kosteikkohankkeita.
Tiedotus ja -aktivointitilaisuuksia 30 kpl	183 kpl	Aktivointitilaisuuksien tavoite ylitettiin reilusti, koska loppuohjelmakaudesta Leader-ryhmällä oli aktivointiin keskitettyjä omia strategisia kylähankkeita.
Toimitettuja lehtiä/ esitteitä/ jäsentiedotteita 10 kpl	23 kpl	Tiedottamista tehtiin sekä toimintaraportilla että omilla strategisilla hankkeilla.
Myönteinen väestönkehitys (mittarina muuttotase)	+1944	Väestönkasvua on tapahtunut Oulun seudulla eli väestönkehitys seurasi alueella valtakunnallista kehitystä, isojen kaupunkien ja niiden lähialueiden väestömäärä kasvoi ja syrjäisempien kuntien väestömäärä väheni.
Maaseudun ja kaupungin välinen vuorovaikutus (mittareina hankkeet, tilaisuudet, koulutukset jne., joilla edistetään vuorovaikutusta sekä pendelöintiä)	Monilla hankkeilla on lisätty tietoisuutta maaseudun tarjoamista mahdollisuuksista ja luotu uusia palveluja myös lähimatkailijoiden houkuttelemiseksi. Leader-ryhmän järjestämät tilaisuudet ovat osaltaan lisänneet maaseudun ja kaupungin välistä vuorovaikutusta.	Maaseuturahaston toiminta tähtää maaseudun elinvoimaisuuden lisäämiseen ja sitä myötä myös maaseudun ja kaupungin väliseen vuorovaikutukseen. Mittari on vaikeasti määriteltävä.
Elinkeinojen monipuolistaminen (monialaisten yritysten määrä)	Yritystuilla on monipuolistettu yritystoimintaa	Monialaisten yritysten määrään ei ollut seuranta, mutta monessa yritystutkimushankkeessa haettiin lisätoimeentuloa uudesta liiketoiminnasta.
Yhdistyksen jäsenmäärä (150)	149	Leader-ryhmä saavutti melkein jäsentavoitteensa, vaikka jäsenhankintaan ei erityisemmin panostettu.

Laadullisten tavoitteiden toteutuminen

Laadullinen arviointi pohjautui ohjelmakaudelle 2007-2013 asetettuun tavoitelaan, jonka mukaan Rannikkoseutu on rahoituskauden päättyessä sosiaalisesti entistä eheämpi, elinkeino- ja yrityselämän elinvoimaisuus ja verkostoituneisuus on kasvussa sekä alueen väestönkehitys on pysynyt myönteisenä.

Sosiaalisesti eheää toiminta- ja yhteistyökulttuuria edistettiin mm. verkostoitumisen ja uusien yhteistyötapojen käyttöönotolla. Verkostoitumista saatiin aikaan niin yritysten, yhdistysten kuin muidenkin toimijoiden välille. Esimerkkinä tästä toimivat yritysryhmähankkeet, kylien yhteiset hankkeet ja Leader-ryhmien keskinäinen yhteistyö.

Toimintakulttuuria kehitettiin luomalla nuorten hankkeille oma kansallinen rahoituskanava. Paikallishallinnon kumppanuutta edistettiin tiiviillä yhteistyöllä eri foorumeissa ja vahvistamalla kylien ja kunnan keskustelukumppanuutta mm. lähidemokratiassa ja palvelutuotannossa. Yhteistyökulttuurin vahvistamiseen ja yhteisen tahtotilan luomiseen vaikutettiin Leader-ryhmän omien strategisten hankkeiden kautta sekä jalkautumalla kentän toimijoiden pariin.

Ekologista kestävyyttä edesauttoivat kylätalojen energiatehokkuutta lisäävät hankkeet. Useamman talon lämmitysmuoto muutettiin uusiutuvaan maalämpöön ja Alpuassa energiaomavaraisuus saavutettiin ostamalla oma CHP-voimala. Muutokset myös yhdistyksen omissa toimintatavoissa tukivat tätä tavoitetta (sähköiset käytännöt).

Taloudellista kestävyttä tuettiin sekä yritys- että hanketukien kautta. Yritysten tukeminen vaikuttaa aina pitkäaikaisesti elinkeinoelämään yleisesti että alueen työllisyyteen. Elinkeino- ja yritys-elämä on vahvasti sidoksissa myös sosiaaliseen eheyteen.

Yritystukien avulla monet yrittäjät pystyivät laajentamaan toimintaansa ja palkkaamaan ulkopuolista työvoimaa. Yleishyödylliset hanketuet lujittivat elinkeinoelämää, koska hankkeiden toteuttamiseen tarvittavat raaka-aineet ja muut resurssit hankittiin yleensä aina paikallisilta tai lähialueen toimijoilta. Elinkeinojen kehittämisessä keskityttiin alueella olevaan osaamiseen ja paikallisiin vahvuuksiin. Maaseudulle luotiin uusia työ- ja ansaintamahdollisuuksia tukemalla kasvavia aloja, kuten hevosalaa. Koulutuksella, tuotteistamisella ja erilaisten yhteistyöketjujen luomisella (esim. yritysryhmät) lisättiin kilpailukykyä ja monipuolistettiin tarjontaa.

Suurin vaikutus Leader-toiminnalla oli epäilemättä **sosiaaliseen kestävyteen**. Sosiaalinen kestävyys on tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta ja osallistumista päätöksentekoon. Se on myös yhteisöllisyyden vaalimista. Sosiaalinen kestävyys edellyttää vastuun ottamista ja siksi yhdessä tekeminen talkoilla, kylien omat toimintaympäristöä parantavat hankkeet ja nuorten toteuttamat hankkeet ovat tärkeitä.

Kylälaisten aktiivisuus kasvoi monessa kunnassa Leader-hankkeiden kautta ja talkoita tehtiin paljon. Samoin kylien välinen yhteistyö lisääntyi kauden aikana. Laajempia yhteistyöhankkeita on suunnitteilla jatkossakin. Kylätason aktiivinen toiminta tilaisuuksien järjestämisessä ja opin hakeminen muualta omaan kehittämiseen vahvistivat osaltaan sosiaalista kestävyttä.

Väestönkehitykseen vaikuttaminen lyhyellä aikavälillä on vaikeaa, koska muuttoliike suuntaa yleensä sinne, missä on valmiudet ottaa uusia asukkaita vastaan. Alueen vetovoimaa pystyttiin kuitenkin vahvistamaan positiivisen asenneilmapiirin ja tekemisen meningin kautta. Tukemalla palveluiden saatavuutta ja monipuolista tarjontaa vaikutettiin osaltaan yksityishenkilöiden muuttopäätöksiin. Väestönkehitys alueella olikin positiivinen vuosien 2007 ja 2013 välillä.

Läpileikkaavien teemojen arviointi

Tasa-arvo ja Nuorisio

Leader-toiminta on kaikille avointa, mikä jo itsessään tukee tasa-arvon toteutumista. Nouseva Rannikkoseudun strategiassa tasa-arvon osalta asetetut määrälliset tavoitteet toteutuivat naisten ja alle 25-vuotiaiden osalta hyvin (ks. taulukko 2).

Tukimuotojen monipuolisuus on tuonut laajemman toimijajoukon Leader-toiminnan piiriin. KyläLeader-rahoitus antoi uusille ryhmille, kuten nuorille, rekisteröimättäville kylätoimikunnille ja aikuisten ryhmille mahdollisuuden toteuttaa omia hankkeita. Tämä on tukenut esim. taide- ja kulttuuritoimijoiden projekteja, koska heillä ei useinkaan ole taustalla perinteistä yhdistystoimijaa. KyläLeader-rahoituksella tuetut hankkeet vahvistivat myös maaseudun elinvoimaisuutta ja nuorten yrittäjyyttä.

Innovatiivisuus ja pilottiluonteisuus

Innovatiivisuus on luovuutta, uuden keksimistä sekä kykyä ottaa käyttöön uusia toimintatapoja. Innovatiivisuuteen liittyvät tiiviisti kokeilut ja uuden testaaminen. Aina kaikki kokeilut eivät tuo toivottua lopputulosta. Kaikki kokeilut ovat silti arvokkaita, koska ne voivat toimia ponnahduslautana uusille yrityksille ja jatkoideoille.

Leader-ryhmä tuki ohjelmakaudella muutamia pilottiluonteisia hankkeita, joista osa toteutui hyvin. Yksittäisten yrittäjien ja yritysryhmien uusien tuotteiden kokeiluista voi mainita mm. Liigo liikkurin ja Yrttiajan hyvinvointituotteet. Uusina toimintatapoina kehiteltiin myös teollisuuden testautointia ja pakurikäävän viljelymenetelmiä.

Kestävä kehitys ja ympäristö

Kestävän kehityksen mukaiset periaatteet läpäisivät ohjelmakauden toiminnan ja hankkeet hyvin (ks. laadullisten tavoitteiden toteutuminen). Maisemaa parantavat toimenpiteet ja ympäristörakentamisen hankkeet, kuten Vihannin Jatulintarha tai kyläpuutarhat, tukivat alueen luonnonvarojen käyttöä sosiaalisesti kestävällä tavalla.

Leader-hankkeilla aloitettu toiminta on pääosin aina jatkunut hankkeen päätyttyä ja esimerkiksi kunnostetut kylälatot palvelevat aluetta pitkään. Hankkeisiin käytetty raha on sidottu alueen hyvinvointiin pitkällä aikavälillä kestävästi.

Verkostoituminen

Yritysten verkostoituminen on erittäin tärkeää etenkin pienillä toimialoilla. Esimerkiksi käsityöläisten, kulttuuritoimijoiden ja yrttiyrittäjien on vaikea saada riittävä toimeentulo yrityksensä kautta. Tekemällä yhteistyötä muiden yrittäjien kanssa, on liikevaihtoa mahdollista kasvattaa. Yritysten välisen yhteistyön lisäämisessä yritysryhmähankkeet olivat hyvä työkalu. Niillä voidaan mm. tehdä yhteistä tuotekehitystä, tehostaa markkinointia tai luoda pohjaa uudelle yhteisyritykselle.

Verkostoituminen toi uutta puhtia myös kylätoimintaan. Yhteisestä voimainponnistuksesta on oiva esimerkki Vihannin kinttopolkureitistö -hanke. Kylien yhteistyötä tuetaan jatkossa mm. siten, että vähintään kolmen kylän yhteisiin investointihankkeisiin on mahdollista saada 75 % tuki, kun se muissa yleishyödyllisissä investointihankkeissa on 60 %.

Ohjelmakaudella tuettiin yhdistystoimijoiden ja kuntaorganisaation välistä verkostoitumista. Leader-yhdistyksen omien strategisten hankkeiden kautta luotiin yhteistyöverkostoja mm. tapahtumien ja hankkeiden toteuttamiseen. Lisäksi Norsu toimi itse aktiivisesti eri verkostoissa. Jatkossa on ehkä tarpeen lisätä eri toimialojen ja eri toimijoiden, kuten yrittäjien ja yhdistysten, välistä yhteistyötä.

Vuorovaikutteisuus ja osallisuus

Erityisesti matkailuun ja vapaa-aikaan liittyvät hankkeet vahvistivat maaseudun ja kaupungin välistä vuorovaikutusta. Osallistumalla valtakunnallisiin kampanjoihin, kuten Leader-viikkoon, saatiin Norsun toiminta-alueen kylille, yrityksille ja palveluille näkyvyyttä myös kaupunkimaisilla asuinalueilla. Opintoretkillä tuotiin maaseutua ja sen toimijoita tutummiksi keskustajamissa asuville.

Leader-ryhmän omilla strategisilla hankkeilla ja KyläLeader-rahoituksella vahvistettiin kylätoiminnan vuorovaikutteisuuden ohella osallisuutta. Osallisuus on sekä mahdollisuus vaikuttaa omaan elinympäristöön liittyvään päätöksentekoon että kokemus kuulumisesta osaksi yhteisöä. Yhdistystoimijoiden itsensä toteuttamat kehittämishankkeet, esimerkiksi kylätalojen kunnostaminen talkoilla tai lähidemokratian toimintamallien ja kylän palveluiden paikallislähtöinen pohtiminen, vahvistivat osallisuutta.

4.2. Toiminnan sisäinen arviointi

Toiminnan sisäistä arviointia on tehty loppuraportoinnin pohdinta-osioissa. Tähän lukuun on koottu vielä joitakin huomioita, joita ei ole tullut esille muualla raportissa.

Nouseva Rannikkoseutu ry työnantajana

Työskentely Leader-ryhmässä on monipuolista. Kehittämistyö sekä antaa että vaatii paljon. Oman työn tuloksia voi nähdä nopeallakin aikataululla, mutta jatkuva uuden etsiminen tuntuu ajoittain uuvuttavalta. Nouseva Rannikkoseutu ry:ssä kehittämistyön laaja-alaisuus ja nopea sykli on huomioitu huolehtimalla työhyvinvoinnista sekä työtehtävien jaottelulla ja tiimityöskentelyllä. Jokainen työntekijä pystyy omatoimisesti kehittämään omia osaamisalueita.

Sidosryhmätyö sekä alueellinen vaikuttavuus

Vuosien 2007-2013 aikana Nouseva Rannikkoseutu ry:n rooli alueen kehittäjänä on entisestään vahvistunut. Leader-ryhmä oli edustettuna monissa verkostoissa ja työryhmissä, joissa mukana olemista on tietoisesti lisätty vaikuttavuuden ja tunnettuuden kasvattamiseksi. Hankkeiden määrä ja Leader-tietoisuus ovat kasvaneet sitä mukaan, kun kentällä vieraillaan ja tiedotusta on lisätty. Sekä kunnat että ruohonjuuritason toimijat osaavat ottaa enenevässä määrin yhteyttä yhdistykseen. Vaikka Nouseva Rannikkoseutu ry:n toimintaan ja rahoitukseen liittyviä lehtiartikkeleita julkaistiin ohjelmakaudella yli 350 kpl eri paikallislehdissä, on näkyvyyttä suurelle yleisölle ja uusille hanketoimijoille vielä syytä kehittää.

Leader-ryhmän hanketyö on hyvä työkalu muutosten aikaansaamisessa ja negatiivisen kehityksen jarruttamisessa. Leader-toiminta tuo alueelle nelinkertaisen määrän julkista rahoitusta verrattuna kuntien sijoittamaan rahoitukseen. Lisäksi julkisella rahoituksella saadaan liikkeelle yksityistä rahaa vähintään sa-

man verran. Toisin sanottuna kunnan rahoittaessa Leader-toimintaa eurolla, sillä saadaan alueelle rahaa liikkeelle kymmenen euroa. Kun vielä huomioidaan hankkeiden synnyttämät työpai-
kat, yritykset, palvelut ja yhteisöllisyys sekä muut välilliset vaikutukset, ovat panos-tuotoslaskelmat kunnille erittäin tuottoisia.

Hallituksen itsearvioinnit

Nouseva Rannikkoseutu ry:n hallitus teki vuonna 2009 arvioinnin omasta toiminnasta sekä työntekijöiden panoksesta ja rahoitettujen hankkeiden vaikutuksista. Lisäksi keväällä 2012 Suomen aluetutkimus FAR:n vetämän aluekehittämisen työpajan yhteydessä pohdittiin Leader-ryhmän tuloksia, toimintaprosessien toimivuutta ja innovatiivisuutta sekä ryhmän toiminnan kehittämistä. Osallistujina oli sekä nykyisiä että entisiä hallituksen jäseniä, yhdistyksen toimihenkilöitä sekä hanketoimijoita.

Leader-ryhmän nähtiin saaneen aikaan uutta ja pysyvää toimintaa alueella. Asetettujen laadullisten tavoitteiden koettiin toteutuneen melko hyvin. Eniten kehittämistä kaipaaviksi asioiksi nousivat kansainvälistyminen, uusien toimintatapojen hyväksyminen ja sisäistäminen, hankeaikainen työllistävyys sekä maaseudun ja kaupungin välinen vuorovaikutus.

Ohjelmakauden lopulla tehdyssä arvioinnissa määrällisten tavoitteiden todettiin toteutuneen hyvin kansainvälistymistä lukuun ottamatta. Laadullisten tavoitteiden arviointi nähtiin jo hankalammaksi, mutta muutosta parempaan oli tapahtunut, vaikka kehittämiskohteitakin löydettiin. Innovatiivisuuden osalta ongelmana pidettiin hankebyrokratiaa. Rahoitukseen toivottaisiin enemmän ”riskirahoittamisen” piirteitä. Leader-ryhmän omaa toimintaa toivottiin kehitettävän enemmän innovaatioiden aktiivisen etsimisen suuntaan.

Hallitustyö oli vastannut jäsenten odotuksia ja työskentely koettiin keskustelevalaksi ja avoimeksi. Hallituksen jäsenten nähtiin edustavan monipuolisesti aluetta ja omaavan laajan asiantuntemuksen. Hallitustyötä pidettiin opettavaisena, kiinnostavana ja hauskana.

Kehittämistarpeiden osalta toivottiin mm. lyhyempiä, mutta useammin pidettäviä kokouksia. Kokousten määrää onkin hieman lisätty palautteen myötä. Kustannusten vuoksi kokousten määrää ei pystytty kuitenkaan lisäämään kovin paljoa. Toivomuksena oli myös, että varajäsenillekin toimitettaisiin aina kokousmateriaalit.

Vuonna 2012 tehdyssä arvioinnissa nousi esille toive yhteistyön lisäämisestä muiden Leader-ryhmien hallitusten kanssa sekä tiedottaminen Leader-ryhmän arkisesta toiminnasta. Näihin toiveisiin pyrittiin vastaamaan mm. InnoLeader -hankkeella sekä tarjoamalla hallituksen jäsenille mahdollisuutta osallistua toimiston viikkopalaveriin.

Omaa roolia hallituksessa pidettiin melko hyvänä. Heikoimmaksi osa-alueeksi hallituksen jäsenet näkivät aktiivisuutensa kokousten ulkopuolella. Ruohonjuuritason työskentelyn ohella toivottiin hallituksen roolin korostamista strategian ohjaajana ja laatijana. Hallitus olikin aktiivisesti mukana uuden ohjelmakauden strategian laatimisessa.

Hallituksen ja toimiston välinen tiedottaminen koettiin pääosin toimivaksi, mutta sähköisten välineiden (sähköposti ja intranet) osalta toivottiin käytäntöjen tehostamista. Ohjelmakauden loppupuolella tapahtunut siirtyminen sähköiseen kokousohjelmaan otettiin hallituksessa myönteisesti vastaan.

Hallituksen mielestä henkilöstö hoiti sille kuuluvat tehtävät tehokkaasti ja ammattitaitoisesti.

4.3. Ohjelmakauden ulkopuolinen arviointi

Ulkopuolista arviointia ohjelmakaudesta 2007-2013 on tehty sekä tutkijoiden tekemien arviointien kautta että vapaamuotoisempien haastattelujen ja keskustelujen perusteella.

Ulkopuolisten tutkimuslaitosten toteuttamat arvioinnit

Paikallisten toimintaryhmien aluetaloudelliset vaikutukset

Olli Voutilainen ja Marja-Liisa Tapio-Biström Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksesta julkaisivat vuonna 2007 tutkimuksen *”Paikallisten toimintaryhmien aluetaloudelliset vaikutukset”*. Tutkimuksessa perehdyttiin neljään eri Leader-ryhmään, joista yksi oli Nouseva Rannikkoseutu ry.

Tutkimustulokset osoittivat, että Leader-ryhmät vaikuttavat monipuolisesti omaan alueeseen ja paikallistalouteen. Hankkeisiin sidottuja varoja palautuu alueelle merkittävästi mm. hankkeilla saavutettujen työpaikkojen ja kunnallistuloverojen kasvun, uusien ja parantuneiden toimeentulomahdollisuuksien sekä hankkeiden alulle laittamien, suurempien kehittämistoimenpiteiden vaikutusten kautta. Paikallistaloudellisia vaikutuksia voi ilmetä myös välillisesti esimerkiksi uudenlaisen yhteistyön sekä kohentuneen asuin ympäristön ja alueen imagon kautta. Leader-ryhmien hankkeilla näyttää empiiristen tulosten perusteella olevan selkeää katalysoivaa eli toimintaa liikkeelle panevaa vaikutusta ja niiden työllisyysvaikutukset ovat paikallistaloudellisesta ja yhteiskunnallisesta näkökulmasta huomattavia.

Tutkimuksessa tuli selkeästi esiin Leader-ryhmän oman työn vaikutus alueen kehittämisen dynamonä. Leader-ryhmien alueen ja toimijoiden tuntemus mahdollistaa toimijoiden yhteen saatamisen sekä hankeaihioiden jalostuksen käytännön hankkeiksi. Leader-ryhmät pystyvät vastaamaan paikallisiin, esimerkiksi kylätason haasteisiin, jolloin ryhmien rooli paikallisen lisäarvon synnyttäjänä on ilmeinen.

Pohjois-Pohjanmaan maakunnan paikallinen maaseudun kehittäminen

Suomen aluetutkimus FAR julkaisi vuonna 2013 selvityksen *”Pohjois-Pohjanmaan maakunnan paikallinen maaseudun kehittäminen”*. Tutkijoina toimivat Liisa Kytölä, Jouni Ponnikas, Manu Rantanen, Päivi Pykkänen, Valo Ruottinen, Torsti Hyyryläinen ja Reijo Keränen. Selvityksessä pohdittiin Leader-ryhmien onnistumisia ja kehittämistarpeita ohjelmakaudella 2007-2013.

Pohjois-Pohjanmaalla onnistuttiin erityisen hyvin yritysten aktiivisuudessa. Kiitosta sai myös Leader-ryhmien helppo lähestyttävyyttä sekä verkostoituminen muiden toimijoiden kanssa. Tiedottamisen taso koettiin hyväksi, mutta sitä toivottiin tehostettavaksi siten, että kentälle jalkauduttaisiin vielä enemmän. Lisäksi yhteistä tiedottamista alueen muiden kehittäjä tahojen kanssa ehdotettiin tiivistettävän jatkossa.

Eniten selvityksessä keskityttiin Leader-ryhmien rooliin innovatiivisuuden edistämiseksi. Verkostoitumisen toivottiin olevan nykyistäkin laajaa-alaisempaa nimenomaan innovaatioita pohdittaessa ja Leader-ryhmät voisivat vahvistaa tiettyihin, rajattuihin teemoihin liittyvää innovaatiotoimintaa. Sosiaalisten innovaatioiden kehittelyä pidettiin Leader-ryhmien vahvuutena ja siihen liittyen yhteisöllisten toimijoiden ja yrittäjien ideoiden yhteiskeskittely nähtiin hedelmällisenä toimintamuotona.

Sidosryhmien edustajien ajatukset ohjelmakaudesta ja Leader-ryhmästä

“Raahan Porvari- ja Kauppakoulun aikuiskoulutus on tehnyt yhteistyötä Nouseva Rannikkoseutu ry:n kanssa yritysvalmennuksessa ja tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Norsu on yhteistyökumppanina joustava, yrittäjää lähellä toimiva kumppani, joka ymmärtää yrittäjien, erityisesti pienyrittäjien toiminnan haasteet ja arjen. Norsu on ollut positiivisesti esillä yrittäjien ja kuntalaisten tapahtumissa. Norsu kertoo aktiivisesti toiminnastaan ja mikä tärkeintä, neuvoa ja opastaa yrittäjiä hakemusbyrokratiassa. Norsun asiantuntijoita on helppo lähestyä ja palvelu on aina ystävällistä ja osaavaa. Kysymyksiin saa vastauksen heti.

Kokemuksemme mukaan Norsu on lähtenyt mukaan rahoittamaan hyvin yritysten kehittämistä tukevia hankkeita, jotka nostavat esiin alueella uutta palvelutoimintaa, tukevat yrittäjyyttä ja yritysten kasvua sekä toiminnan laajentumista. Vaikka myönnettyt tuet ovat kohtalaisen pieniä euromääriltään per yritys, niiden vaikutus yritystoiminnan kehittämisessä ja uuden yrittäjyyden aktivoimisessa alueelle on ollut merkittävää.” Eveliina Noponen, yhteyspäällikkö, Raahan Porvari- ja Kauppakoulu

“Nouseva Rannikkoseutu ry on yhteistyökumppanina yhteistyökykyinen, aloitteita ja uusia ajatuksia avaava toimija. Leader-ryhmän toimintaa ja toimeenpanoa ohjaa kehittämishakuinen ja strateginen ote. Rahoitetut hankkeet lähtevät alueen tarpeista. Niillä on selkeästi merkitystä maaseudulle ja myös työllisyyteen. Hankkeiden rahoitettavuuden osalta Nouseva Rannikkoseutu ry:n tarveharkinta ja analyysit ovat olleet hyvällä tasolla. Ely-keskuksen ja Leadereiden välinen yhteistyö ja roolitus on ollut toimiva ja todennäköisesti se vahvistuu edelleen uudella ohjelmakaudella.” Ahto Uimaniemi, asiantuntija, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

“Leader-yhdistys Nouseva Rannikkoseutu ry on monien toiveiden ja tavoitteiden mahdollistaja. Tuomalla mukaan ruohonjuuritason toimintaan rahoituksen, johon yhdistyy kentän mittava talkootyö, on syntynyt pitkiä polkuverkostoja, grillikotia, laavuja sekä yleistä tarvetta palvelevia kohteita ylläpitämään asukkaiden vireyttä ja toimeliaisuutta.

Norsun mikroyrityksille suuntautuneet tuet ovat olleet haettavissa joustavasti ilman hakuaikoja ja neuvonta helposti saatavissa omalla alueella toimivana. Investointi-, kehittämis- ja käynnistystuet ovat vauhdittaneet ja tehneet mahdolliseksi maaseudun, johon luen myös taajamamme, pienyritysten syntymisen ja kehittämisen.

Ennen yritystoimintaan, rakentamiseen tai muuhun korjaustoimintaan ryhtymistä on usein välttämätöntä selvittää markkinoita, tehdä kuntoarvioita ja kunnolliset suunnitelmat hankkeen edellytyksistä toteuttamismahdollisuuksineen. Tähän Norsu on ojentanut erinomaisen apunsa esiselvityshankkeiden jopa 90 % rahoitusosuuden muodossa. Leader, talkootyön osarahoituksena huomioivana, mahdollistaa kansalaislähtöisen alhaalta ylös suuntautuvan toiminnan. Osana Leader-avustusta on myös

paikallisen kunnan tai kaupungin maksuosuus alueen elinvoimaisuuden eteen.” Ilmo Arvela, apulaiskaupunginjohtaja, Raahen kaupunki

Hanketoimijoiden kokemukset

“Nouseva Rannikkoseutu ry:ltä on saatu asiantuntevaa tietoa, ohjausta ja tukea hankeprosessin eri vaiheissa.”

Nouseva Rannikkoseutu ry keräsi hanketoimijoiden kokemuksia sekä kirjallisesti että suullisesti. Koko ohjelmakauden ajan loppumaksatusten yhteydessä pyydettiin palautetta erillisellä arviointilomakkeella, jossa kysyttiin hankkeen tuloksia ja kokemuksia Leader-ryhmän toiminnasta. Suullinen palaute kerättiin puhelinhaastatteluilla tammikuussa 2015. Haastateltaviksi valittiin 25 tukea saanutta yritystä ja yhdistystä. Valitut kohteet jakautuivat tasaisesti Norsun toimialueelle ja haastateltavat edustivat kaikkia tukimuotoja käyttäneitä.

Puhelinhaastatteluissa kysyttiin mm. hanketoimijoiden kokemuksia hallintoprosessista ja Leader-ryhmän toiminnasta. Haastatteluilla selvitettiin, miten hanke vaikutti hakijan toimintaan ja oliko hankkeella aloitettu toiminta jatkunut. Tärkeää toiminnan kehittämisen kannalta oli tietää, mistä hakija oli saanut tietoa Leaderistä. Puhelinhaastattelujen tulokset on referoitu yhteen seuraavissa kappaleissa ja sitaateissa olevat tekstit ovat suoria lainauksia kirjallisista arvioinneista.

Yleishyödyllisten kehittämishankkeiden koettiin aikaan saaneen myönteistä muutosta yhteisöllisyydessä. Yhteistyö kunnan ja yrittäjien sekä naapurikylien toimijoiden välillä oli lisääntynyt. Talkootyön osuus oli ollut suurta ja talkoilla tehtyä yhteistä hyvää arvostettiin.

Kylläillä olevien palvelujen käyttöaste oli hankkeiden kautta lisääntynyt huomattavasti. Erityisesti kylätalojen kunnostukset ja liikuntamahdollisuuksien parantaminen oli koettu tarpeelliseksi ja näiden palveluiden turvaaminen myös tulevaisuudessa nähtiin tärkeänä. Liikkumista ja harrastamista tukevien hankkeiden vaikutukset olisi muutoinkin nähtävä laajemmin, jopa kansanterveyden näkökulmasta.

Nouseva Rannikkoseutu ry:n kautta saatu tuki oli monesti ollut ratkaiseva tekijä investointipäätöksiä tehtäessä. Yrittäjät kokivat, että heidän työskentelyolosuhteensa olivat oleellisesti parantuneet hankkeiden myötä. Useimmilla haastatelluilla yrittäjillä liiketoiminta oli kasvanut ja he olivat pystyneet palkkaamaan myös lisätyövoimaa.

“Olemme tyytyväisiä tukeen ja sillä on ollut myönteinen vaikutus yrityksemme aloittamiseen, kehittämiseen ja tulevaisuuden kannalta.”

“Saatiin kiitettävästi monipuolista ja asiantuntevaa palvelua. Henkilökunta on toiminut ystävällisesti ja ymmärtää hyvin asiat yrittäjän näkökulmasta katsottuna.”

Haastatellut asiakkaat, käytetystä tukimuodosta riippumatta, kokivat Leader-yhdistyksen merkityksen keskeiseksi ja tarpeelliseksi koko hankeprosessin ajan. Useimmat haastateltavista totesivat, ettei hanke olisi toteutunut ilman tukea tai se ei olisi toteutunut siinä laajuudessaan tai yhtä nopeasti, kuin se nyt toteutui. Myös kirjalliset palautteet olivat pääasiassa positiivisia ja erityisesti kiiteltiin toimistolta helposti saatavaa neuvontaa ja tukea hankebyrokratian pyörittämiseen. Leader-ryhmien roolina onkin juuri paikallisten, pienten ja aloittelevien hanketoimijoiden aktivointi ja neuvonta ELY-keskusten keskittyessä isompien ja rutinoituneimpien hanketoimijoiden rahoittamiseen.

”Ilman asiantuntevaa apua ja neuvontaa olisi esim. raporttien laatiminen ja lomakkeiden täyttäminen ollut lähes ylivoimaisen vaikeaa. Henkilökohtaisen palvelun lisäksi erityistä kiitosta ansaitsee sähköpostitse tapahtunut yhteydenpito, jossa tieto välittyi nopeasti.”

”KIITOS, tietoa, tukea ja apua on saatu se mitä ollaan tarvittu :) Kyllähän tässä muutaman kerran päätä piti rapsutella ja mietiskellä, mutta mitäänhän ei saa ilman työtä!”

”Norsun toimistosta otettiin yhteyttä oma-aloitteisesti, jota pidettiin hyvänä ja yhteistyötä lisäävänä asiana - yksi huolehtiva puhelinsoitto toi enemmän kuin ”sata jänistä”.”

Sekä haastatteluissa että kirjallisissa palautteissa parannusta toivottiin lähinnä paperityön keventämiseen, koska sen osuus hankkeissa koettiin raskaana ja hankalana. Kritiikkiä esitettiin myös käsittelyaikaisten pituuksista. Joissakin tapauksissa hankerahoituksen pienet, tekniset yksityiskohdat olivat jääneet hankijoilta huomioimatta pitkän viranomaispäästöstekstin joukosta.

”Olisin kaivannut ”kädestä” pitämistä. Kuittien selvittely oli todella rankkaa ja aikaa vievää. Kysyttäessä aina on neuvottu.”

”Toivoisin, että byrokratiaa olisi vähemmän!”

Tieto Leader-rahoituksesta oli levinnyt monen kanavan kautta. Tietoa oli saatu mm. kunnista, kuntien elinkeino- ja kehityspalvelu- ja koulutuskeskityksistä, muilta yrittäjiltä ja yhdistyksiltä, paikallislehdistä ja koulutuksista. Erityisesti yrittäjille suunnatussa tiedottamisessa toivottiin käytettävän eri kanavia, kuten infotilaisuuksia ja sähköposteja, kirjoja, perinteisiä esitteitä ja sosiaalista mediaa. Nuorisoleader-toiminnasta toivottiin jatkossa tietoa esim. kouluvierailuilla ja lähettämällä tietoa harrastejärjestöjen toiminnanjohtajille. Yhteisöleader-rahoitusmahdollisuuksista yhdistykset toivoivat saavansa tietoa esim. vuosikokouksissa tai johtoryhmän kokouksissa.

4.4. Eväät uudelle ohjelmakaudelle 2014-2020

Ohjelmakaudelta 2007-2013 kertyneet Leader-ryhmän omat kokemukset ja havainnot, sidosryhmiltä ja hanketoimijoilta saatu palaute sekä alueella käydyn arvokeskustelun pohjalta saatiin hyvät lähtökohdat tulevan ohjelmakauden suunnittelulle. Ohjelmakaudelle 2014-2020 ponnistetaan uuden ”Elinvoimaa paikallisuudesta” kehittämissuunnitelman pohjalta. Nouseva Rannikkoseutu ry:n tavoitteena on olla entistä vahvempi aluekehittäjä sekä innostava, asiantunteva ja haluttu yhteistyökumppani.

Nouseva Rannikkoseutu ry:n resursseja vahvistetaan hakemalla toimintaan maaseuturahaston lisäksi myös muuta rahoitusta. Viestinnässä hyödynnetään sosiaalisen median mahdollisuuksia ja Leadereiden ja ELY-keskuksen yhteistyötä tiivistetään. Paikallisten toimijoiden oppimista tuetaan järjestämällä yrittäjille, yhdistyksille ja maaseudun asukkaille erilaisia koulutuksia ja opintoretkeä sekä mahdollisuuksia kokemusten vaihtoon. Hanketoiminnan osalta otetaan käyttöön uusia toimintatapoja ja työkaluja, kuten sähköinen Hyrrä-järjestelmä, yhteistyötoimenpiteet ja teemahankkeet. Yhdistyksen omassa toiminnassa lisätään kansainvälistymistä.

Nouseva Rannikkoseutu ry:n tuleva kehittämissuunnitelma nojautuu neljään teemaan, jotka ovat hyvä elämä, elinvoima, ympäristö ja nuoret. Läpäisyperiaatteita ovat luovuus ja kokeilevaisuus, verkostomainen toiminta sekä pohjoinen ulottuvuus.

Hyvä elämä teemassa kehitetään kylätoimintaa, lisätään maaseudun asukkaiden vapaa-ajanviettomahdollisuuksia, parannetaan lähipalveluita ja tuetaan ikäihmisten hyvinvointia. Elinvoima teemassa tuetaan yrittäjyyttä, yrittäjien yhteistyötä, erilaisten tuotekehityshankkeiden käynnistymistä ja uusien toimintamallien sekä palvelujen kehittämistä. Ympäristö teemassa parannetaan maiseman viihtyisyyttä ja tuetaan vihreää hyvinvointia, uusien ympäristöratkaisujen ja biotalouden kehittämistä sekä lähiruokaan liittyviä hankkeita. Nuorten osalta rahoitetaan hankkeita, jotka vahvistavat nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia, tukevat nuorten kasvua ja aktiivista toimintaa, lisäävät nuorten työllistymistä ja yrittäjyyttä sekä kansainvälistymistä.

Ihmisten kokoisille ideoille!

LIITTEET
LIITE 1
Nouseva Rannikkoseutu ry:n toimihenkilöt

toiminnanjohtaja	Soila Haapsaari	15.8.2005 alkaen
hankevalmistelija	Liisa Hiltunen	19.6.2001-31.12.2011
koordinaattori	Arja Keränen	8.8.-31.12.2007
aktivaattori (EKTR)	Piia Karttunen	2.9.2008-30.6.2010
hankeaktivaattori	Nina Kurunlahti	7.1.-8.6.2009/1.9.2009-30.4.2015
projektityöntekijä	Liisa Nivala	7.3.2011-7.5.2012
taloussuunnittelija	Riikka Hautala	1.11.2011 alkaen
kala-aktivaattori (EKTR)	Risto Tolonen	16.4.2012-28.2.2015
projektityöntekijä	Harri Kontio	13.8.2012 alkaen

Hallituksen jäsenet ohjelmakaudella 2007-2013
LIITE 2
Hallituksen kokoonpano 29.4.2014-27.4.2015

<i>Varsinaiset jäsenet</i>	<i>Varajäsenet</i>
<i>Julkisen tahon edustajat</i>	
Ylönen Kari, Liminka	Viljas Mari, Liminka
Tönkyrä Saira, Hailuoto	Karvosenoja Hannu, Hailuoto
Rusila Tiia, Tyrnävä	Leinonen Maire, Tyrnävä
Soronen Matti, Pyhäjoki	Widnäs Helena, Pyhäjoki
Valpas Unto, Raahe	Siuvatti Markku, Raahe
<i>Yhdistysten ja yrittäjien edustajat</i>	
Tornberg Helena, Liminka	Eklund Carina, Liminka
Aimo Hilakivi, Siikajoki	Arja Keränen, Siikajoki
Yypänaho Elli, Vihanti	Rankinen Timo, Vihanti
Pietilä Seppo, Lumijoki	Lithovius Antti, Lumijoki
Pistemaa Johanna, Raahe	Alatalo Olavi, Raahe
<i>Yksityishenkilöt</i>	
Ahonen Minna, Tyrnävä	Ansala Ismo, Tyrnävä
Heiskari Lotta, Liminka (nuorisojäsen)	Palo-oja Jenny, Liminka
Isokoski Heikki, Raahe	Mämmelä Jukka, Raahe
Nuojua Markku, Siikajoki	Punkerit Antti, Siikajoki

Hallituksen kokoonpano 23.4.2013-28.4.2014

<i>Varsinaiset jäsenet</i>	<i>Varajäsenet</i>
<i>Julkisen tahon edustajat</i>	
Lehmikangas Aimo, pj, Rantsila	Junttila Sinikka, Rantsila
Tönkyrä Saira, Hailuoto	Karvosenoja Hannu, Hailuoto
Rusila (os. Keränen) Tiia, Tyrnävä	Leinonen Maire, Tyrnävä
Valpas Unto, Raahe	Siuvatti Markku, Raahe
<i>Yhdistysten ja yrittäjien edustajat</i>	
Tornberg Helena, Liminka	Eklund Carina, Liminka
Aimo Hilakivi, Siikajoki	Arja Keränen, Siikajoki
Kontio Antti, Liminka	Keisu Aki, Liminka
Pietilä Seppo, Lumijoki	Lithovius Antti, Lumijoki
Pistemaa Johanna, Raahe	Alatalo Olavi, Raahe
<i>Yksityishenkilöt</i>	
Fyrstén Virpi, Tyrnävä	Ansala Ismo, Tyrnävä
Lumiaho Kaisa, Vihanti	Isokääntä Maija, Vihanti
Anttila Jouni, Pyhäjoki	Karjaluoto-Pisilä Johanna, Pyhäjoki
Isokoski Heikki, Raahe	Ouramo Sinikka, Raahe
Nuojua Markku, Siikajoki	Kouvalainen Risto, Siikajoki

Hallituksen kokoonpano 26.4.2012-22.4.2013

<i>Varsinaiset jäsenet</i>	<i>Varajäsenet</i>
<i>Julkisen tahon edustajat</i>	
Lehmikangas Aimo, pj, Rantsila	Junttila Sinikka, Rantsila
Ollikainen Pauliina, Vihanti	Honkakoski Merja, Vihanti
Tornberg Helena, Liminka	Marjanen Miia, Liminka
Keränen Tiia, Tyrnävä	Leinonen Maire, Tyrnävä
Valpas Unto, Raahe	Siuvatti Markku, Raahe
<i>Yhdistysten ja yrittäjien edustajat</i>	
Tönkyrä Salla, Hailuoto	Tanskanen Timo, Hailuoto
Aimo Hilakivi, Siikajoki	Arja Keränen, Siikajoki
Kontio Antti, Liminka	Keisu Aki, Liminka
Pietilä Seppo, Lumijoki	Koski-Vähälä Marjo, Lumijoki
Pistemaa Johanna, Raahe	Alatalo Olavi, Raahe
<i>Yksityishenkilöt</i>	
Fyrstén Virpi, Tyrnävä	Ansala Ismo, Tyrnävä
Anttila Jouni, Pyhäjoki	Karjaluoto-Pisilä Johanna, Pyhäjoki
Isokoski Heikki, Raahe	Ouramo Sinikka, Raahe
Nuojua Markku, Siikajoki	Kouvalainen Risto, Siikajoki

Hallituksen kokoonpano 28.4.2011-25.4.2012

<i>Varsinaiset jäsenet</i>	<i>Varajäsenet</i>
<i>Julkisen tahon edustajat</i>	
Lehmikangas Aimo, pj, Rantsila	Hyytinen Marita, Rantsila
Ohinmaa Ari, Vihanti	Honkakoski Merja, Vihanti
Tornberg Helena, Liminka	Rajala Pekka, Liminka
Keränen Tiia, Tyrnävä	Leinonen Maire, Tyrnävä
Pietilä Kari, Raahe	Siuvatti Markku, Raahe
<i>Yhdistysten ja yrittäjien edustajat</i>	
Tönkyrä Salla, Hailuoto	Tanskanen Timo, Hailuoto
Aimo Hilakivi, Siikajoki	Arja Keränen, Siikajoki
Kontio Tarja, Liminka	Riikonen Jussi, Liminka
Greus Heli, Lumijoki	Koski-Vähälä Marjo, Lumijoki
Haapala Björn, Raahe	Alatalo Olavi, Raahe
<i>Yksityishenkilöt</i>	
Janne Matinlauri, Tyrnävä	Ansala Ismo, Tyrnävä
Virkkala Sakari, Pyhäjoki	Karjaluoto-Pisilä Johanna, Pyhäjoki
Haapajoki Tita, Raahe	Ouramo Sinikka, Raahe
Lepistö Tuula, Siikajoki	Kouvalainen Risto, Siikajoki

Hallituksen kokoonpano 27.4.2010-27.4.2011

<i>Varsinaiset jäsenet</i>	<i>Varajäsenet</i>
<i>Julkisen tahon edustajat</i>	
Lehmikangas Aimo, pj, Rantsila	Hyytinen Marita, Rantsila
Ohinmaa Ari, Vihanti	Honkakoski Merja, Vihanti
Sarin Satu, Liminka	Rajala Pekka, Liminka
Keränen Tiia, Tyrnävä	Leinonen Maire, Tyrnävä
Pietilä Kari, Raahe	Flink Vesa, Raahe
<i>Yhdistysten ja yrittäjien edustajat</i>	
Tönkyrä Salla, Hailuoto	Tanskanen Timo, Hailuoto
Aimo Hilakivi, Siikajoki	Arja Keränen, Siikajoki
Kontio Tarja, Liminka	Riikonen Jussi, Liminka
Greus Heli, Lumijoki	Koski-Vähälä Marjo, Lumijoki
Haapala Björn, Raahe	Alatalo Olavi, Raahe
<i>Yksityishenkilöt</i>	
Janne Matinlauri, Tyrnävä	Ansala Ismo, Tyrnävä
Virkkala Sakari, Pyhäjoki	Karjaluoto-Pisilä Johanna, Pyhäjoki
Haapajoki Tita, Raahe	Ouramo Sinikka, Raahe
Lepistö Tuula, Siikajoki	Kouvalainen Risto, Siikajoki

Hallituksen kokoonpano 21.4.2009-26.4.2010

<i>Varsinaiset jäsenet</i>	<i>Varajäsenet</i>
<i>Julkisen tahon edustajat</i>	
Aimo Lehmikangas, pj, Rantsila	Hyytinen Marita, Rantsila
Ohinmaa Ari, Vihanti	Honkakoski Merja, Vihanti
Sarin Satu, Liminka	Rajala Pekka, Liminka
Keränen Tiia, Tyrnävä	Leinonen Maire, Tyrnävä
Pietilä Kari, Raahe	Flink Vesa, Raahe
<i>Yhdistysten ja yrittäjien edustajat</i>	
Junttila Paavo, Hailuoto	Tönkyrä Veikko, Hailuoto
Arja Keränen, Siikajoki	Hilakivi Aimo, Siikajoki
Väänänen Tarja, Liminka	Riikonen Jussi, Liminka
Greus Heli, Lumijoki	Koski-Vähälä Marjo, Lumijoki
Haapala Björn, Raahe	Alatalo Olavi, Raahe
<i>Yksityishenkilöt</i>	
Matinlauri Janne, Tyrnävä	Ansala Ismo, Tyrnävä
Virkkala Sakari, Pyhäjoki	Karjaluoto-Pisilä Johanna, Pyhäjoki
Haapajoki Tita, Raahe	Ouramo Sinikka, Raahe
Lepistö Tuula, Siikajoki	Kouvalainen Risto, Siikajoki

Hallituksen kokoonpano 29.11.2007-20.4.2009

<i>Varsinaiset jäsenet</i>	<i>Varajäsenet</i>
Liisa Jokela, pj, Lumijoki	
<i>Julkisen tahon edustajat</i>	
Ohinmaa Ari, Vihanti	Ahola Salme, Vihanti
Leinonen Esko, Rantsila	Hyytinen Marita, Rantsila
Sarin Satu, Liminka	Rajala Pekka, Liminka
Matinlauri Janne, Tyrnävä	Leinonen Maire, Tyrnävä
Pietilä Kari, Raahe	Flink Vesa, Raahe
<i>Yhdistysten ja yrittäjien edustajat</i>	
Junttila Paavo, Hailuoto	Tönkylä Veikko, Hailuoto
Arja Keränen, Siikajoki	Ranta Kaisa, Siikajoki
Väänänen Tarja, Liminka	Riikonen Jussi, Liminka
Greus Heli, Lumijoki	Koski-Vähälä Marjo, Lumijoki
Haapala Björn, Raahe	Alatalo Olavi, Raahe
<i>Yksityishenkilöt</i>	
Honka Martti, Tyrnävä	Ansala Ismo, Tyrnävä
Virkkala Sakari, Pyhäjoki	Karjaluoto-Pisilä Johanna, Pyhäjoki
Haapajoki Tita, Raahe	Ouramo Sinikka, Raahe
Lepistö Tuula, Siikajoki	Kouvalainen Risto, Siikajoki

Hallituksen kokoonpano 15.2.-28.11.2007

<i>Varsinaiset jäsenet</i>	<i>Varajäsenet</i>
Lauri Haapala, pj, Siikajoki	
<i>Julkisen tahon edustajat</i>	
Asikkala Markku, Vihanti	Ohinmaa Ari, Vihanti
Silvola Paavo, Raahe	Pietilä Kari, Raahe
Palsa Raija, Liminka	Rajala Pekka, Liminka
Konola Kaarina, Rantsila	Hyytinen Marita, Rantsila
Jokela Liisa, Lumijoki	Ollakka Kirsii, Lumijoki
<i>Yhdistysten ja yrittäjien edustajat</i>	
Junttila Paavo, Hailuoto	Tönkylä Veikko, Hailuoto
Keränen Arja, Siikajoki	Ranta Kaisa, Siikajoki
Väänänen Tarja, Liminka	Riikonen Jussi, Liminka
Rahko Inkeri, Tyrnävä	Haapakorva Jorma, Tyrnävä
Haapala Björn, Raahe	Alatalo Olavi, Raahe
<i>Yksityishenkilöt</i>	
Honka Martti, Tyrnävä	Ansala Ismo, Tyrnävä
Virkkala Sakari, Pyhäjoki	Karjaluoto-Pisilä Johanna, Pyhäjoki
Haapajoki Tita, Raahe	Ouramo Sinikka, Raahe
Lepistö Tuula, Siikajoki	Kouvalainen Risto, Siikajoki

Myönnettyt yritys- ja hanketuet kunnittain ohjelmakaudella 2007-2013
LIITE 3

Yritystuet

http://www.nousevarannikkoseutu.fi/assets/site/nousevarannikkoseutu/files/hankerekisteri_yritystuetnettiversio.pdf

Hanketuet

http://www.nousevarannikkoseutu.fi/assets/site/nousevarannikkoseutu/files/hankerekisteri_hanketuet.pdf
Myönnettyt KyläLeader-tuet 2010-2013
LIITE 4
[http://www.nousevarannikkoseutu.fi/assets/site/nousevarannikkoseutu/files/Kylien_kehittaminen/KylLeader-ptkset_nettiin_\(pivittys_16.4.2014\).pdf](http://www.nousevarannikkoseutu.fi/assets/site/nousevarannikkoseutu/files/Kylien_kehittaminen/KylLeader-ptkset_nettiin_(pivittys_16.4.2014).pdf)
Palkitut alueen toimijat
LIITE 5
<http://www.nousevarannikkoseutu.fi/fi/nouseva-rannikkoseutu-ry/palkitut-toimijat>